

VÄRNPLIKT Var femte rekryt upplever sig kränkt av sina befäl.

MATERIEL Flera brister återstår för jämställd materieförsörjning.

FÖRBUNDSNYTT Nytt kollektivavtal på plats för statlig sektor.

nr. 8
2020

OFFICERSTIDNINGEN

För dig som är medlem i Officersförbundet

www.officersforbundet.se

Vakar över

Säkerhetsinspektionen har i uppdrag att granska, kontrollera och utöva tillsyn över verksamhetssäkerheten inom armén och marinen. Generationsskifte i officerskåren och pågående tillväxt ses som de stora säkerhetsproblemen i dag.

säkerheten

Fördjupning: Forsvarsmaktens anhörig- och veteranverksamhet.

FOR SWEDISH LAW ENFORCEMENT

CZ **BREN 2 BR**
7,62×51 MM

TILLVERKAS I TJECKISKA REPUBLIKEN/EU
PÅVERKAS INTE AV AMERIKANSK EXPORTKONTROLL
ETT PÅLITLIGT VAPEN VID OLIKA HÄNDELSER OCH SITUATIONER

CZ

For those
who know

WWW.CZUB.CZ

Förbundsordföranden:

Läs mer!
Förbundsnytt
hittar du på sidorna
42-46.

Ett avtal bärgat men mycket återstår ännu

Sent på kvällen blev det klart – vårt kollektivavtal för de kommande tre åren. Det var verkligen på mållinjen, avtalet löpte ut bara timmar senare vid midnatt den 30 november. Den där lite pirrande känslan i sluttampen av en avtalsrörelse är väldigt speciell. Jag triggas alltid av att vilja försöka trycka lite, lite till för att få ut bästa möjliga resultat av förhandlingarna. Om jag tycker att vi lyckades?

Ja, jag är rätt nöjd faktiskt. Om vad avtalet innebär kan du läsa längre fram i den här tidningen.

Men förhandlingsarbetet är långt ifrån avslutat. Mycket arbete återstår ännu när avtalets innebörd ska bli verklighet på lokal nivå inom alla myndigheter i vårt avtalsområde. Det kommer bli minst lika tufft.

FÖRENTID sedan presenterade Saco sin prognos "Framtidsutsikter". Det är en prognos av arbetsmarknaden för runt 60 akademikeryrken och bygger på en unik bedömning som Sacoförbunden gör av arbetsmarknadsläget på fem års sikt. Prognosen visar att framtiden är ljus för den som vill bli officer.

Det är mycket glädjande. En årlig undersökning som Academic Work genomför tillsammans med Kantar Sifo visar också att arbetsgivare som Försvarsmakten, Skatteverket och andra statliga organisationer blir allt mer populära hos morgondagens arbetskraft. Det är framförallt viljan att bidra till samhället som lockar. Och – givet pandemin – att den offentliga sektorn är förknippad med en trygg anställning och ekonomisk stabilitet.

För att locka de unga behöver vi signalera att kärnkompetensen värdesätts – måltalen för anställd militär personal måste öka. Signalen som trygg arbetsgivare måste också stärkas. Något som väcker tvivel kring det är när Försvarsmakten inte kan anställa lämpliga gruppchefer, soldater och sjömän på grund av politiska styrningar, utan istäl-

let ska minska antalet kontinuerligt tjänstgörande under det kommande året. Detta samtidigt som organisationen skriker efter militär kompetens och där fler egentligen borde anställas med hänsyn till den växande organisationen. Där det dessutom borde vara naturligt att erbjuda gruppchefer, soldater och sjömän en tillsvidareanställning.

Men arbetsgivarens ton hårdnar när det kommer till avtals- och löneförhandlingar. Varenda krona är in-tecknad i det försvarsbeslut som, vid tiden för att tidningen kommer ut, just fattats. Inga särskilda medel, som vi krävt, är avsatta för att höja lönerna för våra medlemmar. Men Officersförbundet kommer fortsätta kämpa för rätt löner och rätta villkor – var så säker.

»Arbetsgivarens ton hårdnar när det kommer till avtals- och löneförhandlingar.«

lunda jul och hur våren – och kanske till och med sommaren – blir är än så länge skrivet i stjärnorna. Men en sak är säker och det är att Officersförbundets medlemmar levererat, pandemin till trots. Inom ramen för ordinarie uppgifter både i Sverige och utomlands och i stöd till det civila samhället i arbetet mot pandemin. Att man kan lita på oss när samhället går tungt är mycket tydligt.

Jag vill tillönska alla medlemmar en riktigt god jul, en avkopplande ledighet och ett gott nytt år!

Tänd ett ljus under ledigheten för alla de som är i tjänst – i Sverige eller ute i världen och inte har möjlighet att vara med nära och kära, detta nådens år 2020. ●

Håller du med?

[Kommentera ledaren på vår Facebooksida.](#)

Stockholm den 10 december 2020
Lars Fresker
Förbundsordförande

INNEHÅLL, NR 8 2020:

» I vissa fall kan det nog handla om att tillsägelser uppfattas som kränkningar «

Peter Nilsson, ställföreträdande avdelningschef på Högkvarterets utbildningsavdelning, om att var femte värnpliktig uppger att de har upplevt kränkningar från sina befäl.

12

16

AKTUELLT

- 8 | Många brister att åtgärda för att få mer jämställd materiel
- 12 | Kränkningar mellan värnpliktiga ökar
- 14 | Samövning med amerikanska specialförband på Skaraborgs flygflottilj

BESÖKET

- 16 | Säkerhetsinspektionen

ANALYS

- 24 | Patrik Oksanen: Fler regementsorter är en ekonomisk risk

FÖRDJUPNING

- 26 | Försvarsmaktens anhörig- och veteranverksamhet

LITTERATUR

- 37 | Plutonchefen: Att läsa förbereder oss för kriget

KRÖNIKA

- 40 | Niklas Wiklund: Behov av en "arga snickaren" inom försvarspolitiken

FÖRBUNDSNYTT

- 42 | Nytt avtal för statlig sektor
- 56 | Porträttet: Stefan Nilsson
- 58 | Fråga förbundet: Vad gäller vid utbetalning av pension?

OMSLAGSFOTO:
Anna-Karin Nilsson

Samma brister påtalas år efter år

Till detta nummer har reporter Linda Sundgren besökt Säkerhetsinspektionen, som har i uppdrag att granska, kontrollera och utöva tillsyn över verksamhetssäkerheten i Försvarsmakten. En viktig säkerhetsfråga är att hantera den pågående tillväxten, där nya verksamhetsorter och ett ökat antal värnpliktiga ställer krav på planering för att säkerställa att expansionen inte går fortare fram än vad det finns kapacitet för. "Vi måste få växa i ett tempo som är anpassat efter Försvarsmaktens förmågor och vara med och påverka takten", säger Christer Tistam, chef för Säkerhetsinspektionen.

Den höga tillväxttakten är dock redan ett faktum och Försvarsmaktens personal har länge flaggat för en hög arbetsbelastning och en obalans mellan resurser och uppgifter.

Under flera år har Säkerhetsinspektionen också påtalat brister inom flera områden utan att problemen åtgärdats – något som Officerstidningen skrev om förra året. Produktionschefen på Högkvarteret, Johan Svensson, sa då att förbättringsarbete pågår men att det tar tid att förändra. Säkerhetsinspektionen å sin sida uppgav i samma artikel att Produktionsstaben måste bli bättre på att omhänderta de avvikelser som inspektionen påtalat och sprida kunskapen om behov av åtgärder ute på förbanden. I Säkerhetsinspektionens senaste årsrapport konstateras återigen att flera av de avvikelser som påtalats upprepade gånger fortfarande inte har blivit omhändertagna.

"Här finns en tydlig koppling till pågående generationsskifte. På flera förband har frågorna legat hos äldre officerare och när de gått i pension har det varit svårt att tillsätta någon ny på tjänsten med lämplig bakgrund och kunskap", säger Christer Tistam.

Att det finns förbättringspotential är tydligt och för att säkerställa att verksamhetssäkerheten upprätthålls måste chefer och anställda på alla nivåer vara beredda att ta sitt ansvar, enligt säkerhetsinspektörerna.

Läs mer på sidorna 16–21.

»Vi måste växa i ett tempo som är anpassat efter Försvarsmaktens förmågor«

JOSEFINE OWETZ
Chefredaktör

REDAKTION OCH KONTAKT

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE

Josefine Owetz
070-654 45 00
josefine.owetz@officersforbundet.se

REPORTER & REDAKTÖR

Linda Sundgren
070-820 39 88
linda.sundgren@officersforbundet.se

GRAFISK FORM

Torino
08-400 201 77
mail@torino.se

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

Anna-Karin Nilsson, Maria Widehed,
Annica Ögren, Johan Alp.

NUMMER 8, 2020

Officerstidningen ges ut av Officerförbundet. Åsikter i artiklar är inte uttryck för Officerförbundets policy/uppfattning. För insänt material ansvaras ej.

Nästa nummer utkommer vecka 5.

TELEFON (VX)

Växel 08-440 83 30

POSTADRESS

Box 5338, 102 47 Stockholm

BESÖKSADRESS

Sturegatan 15

ANNONSER

Bengtsson & Sundström Media
08-10 39 20
officerstidningen@bs-media.se
Annonser bokas senast en vecka före redaktionellt manusstopp:

Nr 1, 19 januari

Nr 2, 2 mars

TRYCK

Ljungbergs tryckeri, Klippan

INSÄNDARE

Vi förbehåller oss rätten att redigera och korta texterna. Det är möjligt att vara anonym, men redaktionen måste veta vem du är. Skicka din insändare till: ot@officersforbundet.se.

FORCE PROTECTION IS OUR MISSION.

Rheinmetall Defence är en komplett leverantör och levererar system och kompetens inom områdena:

- Transportfordon
- Bärgningsfordon
- Reparations- och underhållsfordon
- Stridsutrustning
- Artilleri- och granatkastammunition
- Stridsvagnsammunition
- Specialammunition
- Stridsvagnar och stridsfordon
- Indirekta eldsystem
- Ledning och samband
- Simulering och träningsutrustning
- Logistiklösningar

För mer information: www.rheinmetall-defence.com

FORCE PROTECTION IS OUR MISSION.

Rheinmetall Defence är en komplett leverantör och levererar system och kompetens inom områdena:

- Transportfordon
- Bägningsfordon
- Reparations- och underhållsfordon
- Stridsutrustning
- Artilleri- och granatkastammunition
- Stridsvagnsammunition
- Specialammunition
- Stridsvagnar och stridsfordon
- Indirekta eldsystem
- Ledning och samband
- Simulering och träningsutrustning
- Logistiklösningar

För mer information: www.rheinmetall-defence.com

/Aktuellt

Har du en nyhet du vill tipsa oss om?

Hör av dig! Du kan vara anonym. Kontakta redaktionen på ot@officersforbundet.se

Sändningar med länk 22

→ De första sändningarna med länk 22 har genomförts mellan fartygen HMS Nyköping och HMS Härnösand samt Sjöstridsskolan i Karlskrona. Det öppnar möjligheter för bland annat en mer

integrerad samverkan med Finland i Östersjöområdet, skriver Försvarets materielverk på sin webbplats. **Testet genomfördes genom att först etablera en lokal luftlägesbild och en lokal sjölägesbild i respektive lednings-**

system på de olika enheterna. Samtidigt upprättades datalänksamband mellan fartygen och Sjöstridsskolan utifrån de procedurer som finns för respektive länk. Därefter valdes mål ut från de lokala lägesbilderna och publ-

icerades i en gemensam lägesbild via datalänkarna. Länk 22 är ett radiosystem utvecklat inom Nato. /LS

Kommunikationsdirektör Mats Ström och utredningssekreterare Carl-Axel Blomdahl under en pressträff om Försvarets utredning av den "falska officeren".

Foto: Ali Lorestani / TT

REKRYTERING

Utredning om personalsäkerhet klar

Under året har Försvarets materielverk sett över de regelverk som finns gällande säkerhetsprövningsprocessen vid rekrytering och anställning. Styrningarna bedöms som tillräckliga, men rutinerna måste kontinuerligt följas upp.

➔ I AUGUSTI FICK Försvarets materielverk i uppdrag av regeringen att redogöra för hur myndigheten arbetar med personalsäkerhet, där bland annat hur bakgrundskontroll vid rekrytering av personal som jobbar med säkerhets känslig verksamhet går till. I början av november lämnade myndigheten sitt svar.

– Vi är trygga med den systematik som finns rörande säkerhetsprövning och HR. Rutinerna måste dock kontinuerligt följas upp. I detta ingår bland annat kontroll av att verifierade och vidimerade kopior av betyg och intyg finns,

Klas Eksell

säger generalmajor Klas Eksell, personaldirektör, i en artikel på Försvarets materielverks webbplats.

Ett antal åtgärder för att kvalitetssäkra arbetet med personalsäkerhet har vidtagits, medan andra kommer att genomföras under 2021.

– För att vidareutveckla samverkan mellan HR och säkerhetsfunktionen genomför Must utbildningar på alla organisationsenheter gällande rutiner och vikten av korrekt uppföljning, säger kommandör Jan Kinnander, chef för Säkerhetskontoret, i artikeln.

Det var i januari i år som DN avslöjade det uppmärksammade fallet med den "falska officeren", som gjorde karriär inom Försvarets materielverk trots bristande meriter och osanna intyg.

/JOSEFINE OWETZ

»Soldater har ju jättehög energiförbrukning och höga krav på näringstäthet i det som de stoppar i sig. Det gör mig trygg.«

Det säger skidskytten Mona Brorson i en intervju med DN Sport. Under världscupen har svenska skidskyttelandslaget med sig frystorkad mat från Försvarets materielverks och Natos leverantör. En av de stora skillnaderna under årets världscup är nämligen att det, på grund av coronapandemin, inte kommer att finnas tält med matservering för åkarna.

JÄMSTÄLLDHET

Många brister att åtgärda för jämställd materiel

Mammauniform och mensskydd till värnpliktiga. Det är två av ett 60-tal åtgärder som ska bidra till en mer jämställd materieförsörjning i Försvarmakten. Förändringar i materielinköp och bättre avvikelshantering utlovas också.

➔ – VI VISSTE att materielen var ett problem för jämställdheten, men det visade sig att det inte var en käpp i hjulet som skulle ryckas ut, utan en hel cykel som gick i sand och lera, säger projektledare Per Öster.

Sedan kvinnor 1989 fick tillträde till samtliga befattningar i Försvarmakten har de anpassningar som gjorts avseende materiel varit blygsamma. I en rapport från Officersförbundet 2013 konstaterades att fyrtio procent av kvinnorna inte hade ett kroppsskydd som passade. Lika många saknade uniform i rätt storlek.

Per Öster, vid Resursproduktionsenheten på Högkvarteret, har lett den grupp om fem personer som har sett över jämställdheten i Försvarmaktens materieförsörjning.

Projektgruppen bildades förra året av resursproduktionschef brigadgeneral Jonas Wikman, som var

"Det ska finnas rätt materiel på rätt plats", säger projektledare Per Öster.

en av tretton av Försvarmaktens högre chefer som satt sig i skolbänken på gender coach-programmet vid MHS Karlberg. Inom ramen för programmet driver deltagarna projekt.

– Det finns ett väldigt tryck på att lösa de här frågorna, det är på högsta ledningens agenda, säger Per Öster.

PROJEKTGRUPPEN HAR GÅTT igenom avvikelserapporter som kommit in gällande materielsystemen – totalt över 4 000 klagomål om passform, funktion och kvalitet. Att det finns brister i omhändertagande av avvikelser tycker Per Öster är tydligt.

– Vi ska inte samla tjugo års åsikter, utan kontinuerligt fånga upp och analysera.

Merparten av avvikelserna handlade om kängor, men även om trosor, bh, skyddsväst, hjälm, handskar och fyskläder. Många av avvikelserna visade sig främst gälla passform för kvinnor.

En referensgrupp med deltagare från samtliga försvarsgrenar och stridskrafter, och en övervägande del kvinnor, sattes samman för att se till att arbetet gick vidare med rätt saker. Och det var hårda ord och inga visor när projektgruppen presenterade resultatet av sitt arbete på ett NOAK-möte i höst: "Försvarmakten har brister i den personliga utrustningen, orsakat av en ojämsställd materieförsörjning

» **Det duger inte 2020 att kvinnor inte har samma förutsättningar att kunna utföra sina uppgifter.** «

och en oförmåga att åtgärda identifierade brister" går att läsa i presentationen.

I OKTOBER FASTSTÄLLED gruppens handlingsplan, som kommer att följas upp kvartalsvis av resursproduktionschef Jonas Wikman

och återredovisas i linjen. Ett åtgärdsområde i handlingsplanen gäller kroppsmått. Modellen som står till grund för försvarets utrustning har inte uppdaterats sedan tidigt 1990-tal. Gruppens analys visar på en tydlig passformsproblematik och brister i förståelse för brukarbehov,

säger Per Öster.

– Vi behöver ha bättre grepp om hur vi ser ut och sedan omsätta detta till bra passform. All materielanskaffning ska påverkas av detta, säger Per Öster, och får medhåll från projektgruppsmedlemmen Fredrik Finér:

– Vi hoppas att det sedan får en påverkan även när vi anskaffar nya system, som eldhandvapen. Det är samma människor som genomför den här planen som sedan har i uppdrag att upphandla annat, säger han.

Tillgänglighet är ytterligare ett åtgärdsom-

De åtgärdsområden som fastställts i projektgruppens handlingsplan handlar bland annat om passform, tillgänglighet och förändringshantering.

Foto: Joel Thungren / Forsvarsmakten

Foto: Forsvarsmakten

HALLÅ DÄR...

... kommendör Per Edling, **flottiljchef vid Tredje sjöstridsflottiljen** som tillsammans med **Fjärde sjöstridsflottiljen** har genomfört en intern beredskapsövning.

→ **All tillgänglig personal beordrades in för att påbörja förstärkt sjöövervakning i Östersjön. Varför då?**

– För att kontrollera hur larmlistorna fungerade och att de som larmades in vidtog rätt åtgärder – fartygen ska så fort som möjligt kasta loss och gå till sina spridningsplatser. Väl till sjöss ska besättningarna kunna lösa uppgifter som sjöövervakning och kustförvar. Vår logistikenhet grupperade i fält för att förse fartygen med allt ifrån livsmedel till vapen. Flottiljstaben ledde förbandets verksamhet under larmning till genomförande av övningsmoment till sjöss.

→ **Hur gick det?**

– Jag är mycket nöjd med resultatet. Framför allt är jag imponerad över den entusiasm med vilken mina medarbetare tog sig an uppgiften.

→ **Vad är viktigast framöver?**

– Den kanske största utmaningen är att över lång tid hålla samma fokus och anda. Vi måste kunna leva med höga krav på beredskap och tillgänglighet utan att bli blasé eller utmattade. Det kräver regelbundna övningar. Försvaret av Sverige börjar till sjöss.

/ MARIA WIDEHED

råde, och att se till att tillgänglig materiel faktiskt når brukaren.

– Många kvinnliga soldater har velat ha handskar i små storlekar, men fått beskedet att det inte finns. När vi kollade såg vi att det fanns tusentals, men att de inte kommit ut på förråden. Det är alltså en utbildningsfråga, att förstå beställningssystemet, säger Per Öster.

Gruppen konstaterar att det handlar om en okunskap om jämställdhetsperspektivet i logistikkedjan, liksom brister i utbildning hos såväl officerare som soldater.

ETT TREDJE ÅTGÄRDSOMRÅDE

är det projektgruppen kallar förändringshantering, att hantera att kroppsformen förändras med tiden. En viktig åtgärdsdel handlar om graviditet, och som Officers-tidningen tidigare har berättat ska en ny mammauniform tas fram. Dessutom delas nu mensskydd ut till värnpliktiga.

Per Öster konstaterar att projektets arbete handlar

om att främja soldaternas stridsvärde.

– Det duger inte 2020 att kvinnor inte har samma förutsättningar att kunna utföra sina uppgifter.

Vilken är den största utmaningen?

– Att Forsvarsmakten har tuffa krav. Vår materiel ska klara kulor och eld – från Afghanistan till Kebnekaise. Det kommer att dröja innan ny materiel finns ute hos alla. Det kräver uthållighet och en förståelse för att vi nu reparerar ett tappat förtroende, säger Fredrik Finér.

/ MARIA WIDEHED

FAKTA

Projekt jämställd materielförsörjning

Projektgruppens problemformulering: "Forsvarsmakten har brister i den personliga utrustningen, orsakat av en ojämslald materielforsorjning och en oformaga att atgärda identifierade brister. Det medfor ett misstroende mellan Forsvarsmakten som arbetsgivare och medarbetare som sammantaget ar ett hinder for en kvalitativ och kvantitativ jamslald Forsvarsmakt".

En handlingsplan med over 60 atgärder ar nu fastslald och planen ska foljas upp och aterredovisas i linjen.

Efter uppgifterna i SVT:s granskning gick arméchef generalmajor Karl Engelbrektson ut i ett videoklipp och gav sin syn på Försvarmaktens värdegrund.

VÄRNPLIKT

”Ovälkomna beteenden ska bekämpas”

SVT Nyheter Väst publicerade nyligen en granskning där uppgifter om våld och sexism vid utbildningen av värnpliktiga vid Livregementets husarer, K 3, framkom. Uppgifterna ska utredas, meddelar Försvarmakten och i en video fördömer arméchef Karl Engelbrektson uppgifterna som framkommit.

➔ **DEN 8 DECEMBER** publicerade SVT Nyheter Väst en granskning om jägarutbildningen vid K 3 i Karlsborg. I inslaget vittnar rekryter vid föregående års grundutbildning om att de har blivit utsatta för fysisk bestraffning och psykisk misshandel av sina befäl.

SVT har pratat med 44 av de 239 värnpliktiga som förra året utbildades på jägarutbildningen. Av dessa har 37 upplevt kränkande kommentarer från sina befäl och 31 upplevt mobbning och maktmissbruk enligt SVT.

» **De händelser som lyfts fram just nu är ytterst allvarliga och om de skulle visa sig stämma är de helt oacceptabla.** «

– De händelser som lyfts fram just nu är ytterst allvarliga och om de skulle visa sig stämma är de helt oacceptabla. Jag uppmanar den som upplever sig blivit utsatt för den här typen av behandling att vända sig till K3, antingen till mig eller till exempel till våra personalvårds-

konsulenter, säger överste Ola Barvér, regementschef på K 3, i en kommentar på Försvarmaktens webbplats.

Efter SVT:s granskning har en utredning tillsatts på K 3. Förbandet meddelar också att det redan i våras tillsattes

en internutredning efter att ett anonymt brev om missförhållanden under grundutbildningen inkommit. Inget i den utredningen pekade på att det fanns ett strukturellt problem på förbandet, enligt kommentaren.

– Vi vet också att vi har en bra grundutbildning, det visar både värnpliktsenkäten och Försvarmaktens medarbetarundersökning, där K 3 är ett av de förband som starkt utmärker sig positivt när det gäller ovälkommet beteende, säger Ola Barvér.

FÖRSVARMAKTEN HAR MEDDELAT att man ser allvarligt på uppgifterna om de påstådda missförhållandena på K 3 och att de ska utredas. I ett videoklipp ger arméchef generalmajor Karl Engelbrektson sin syn på Försvarmaktens värdegrund:

– Budskapet är enkelt till de få som ägnar sig åt trakasserier. Hur ska vi kunna lita på dig? Det går inte. Därför är ni inte välkomna i vår organisation. Sedan vänder jag mig till er alla, den absoluta majoriteten, ni som förstår skillnaden mellan rätt och fel. Till er säger jag, tveka inte. Hjälp de utsatta kamraterna och vid behov, rapportera och anmäl. Ovälkomna beteenden är en fiende som ska bekämpas.

”När utredningen vid K 3 är klar kommer nödvändiga åtgärder att vidtas”, skriver Försvarmakten i artikeln.

/JOSEFINE OWETZ

CLP
SYSTEM AB

VAPENVÅRD

BREAK FREE®

RENGÖR

SMÖRJER

SKYDDAR

At your service!

CLP System AB
Ritarslingan 5
S-187 66 Täby

Telefon: 08 - 732 44 05
E-mail: info@clp.se
Internet: www.clp.se

Har du ett nyhetstips?

Officerstidningen är tidningen för Officersförbundets medlemmar, därför vill vi skriva om sådant som engagerar och är angeläget för er. Redaktionen tar gärna emot tips på saker vi ska skriva om, uppmärksamma eller granska.

- Har du ett nyhetstips?
- Har du sett eller hört något som vi borde titta närmare på?
- Vad borde vi skriva mer om?
- **Hör av dig till oss och berätta.**

Om du lämnar uppgifter till oss omfattas du av källskydd. Det innebär att journalisten som har tagit emot ett tips eller en uppgift inte får röja identiteten på den som vill vara anonym.

Vad du vill läsa om i tidningen framöver?

Mejla josefine.owetz@officersforbundet.se eller ring/smsa till 070-654 45 00.

Om du vill vara helt anonym kan du ringa från dolt nummer eller mejla oss från en tillfällig e-postadress. Du kan också skicka ett fysiskt brev till:

Officerstidningen, Box 5338, 102 47 Stockholm.

Hälsningar från Josefine Owetz,
Officerstidningens chefredaktör

Udda!

Eller unik...

Milso erbjuder Teknik-, Lednings- & IT-tjänster inom försvarsområdet. Våra uppdrag handlar om allt från Gripen, helikoptrar och telekrig till stridsfordon och materiel för markarenan.

Vi har plats för fler unika kollegor!

Är du en av dem?
– Hör av dig!

Milso
Man in the loop solutions

Milso AB | Wennerbergsgatan 10, Stockholm | www.milso.se

Foto: David Carf/Försvarmakten

»Att köra över ett fruset vattendrag med ett tungt fordon är givetvis förenat med fara, men det är en nödvändig kunskap att bemästra för ett subarktiskt krigsförband.«

Det sa Jonas Larsson, verksamhets-säkerhetsofficer vid Norrbottens regemente i en intervju publicerad på Försvarmaktens webbplats, med anledning av säkerheten vid den pågående planeringen inför övning Vintersol 21 som ska hållas i början av mars.

Leveranser med obemannat flyg testas

→ I ett försök att stärka sjukvården och omhändertagandet inom Försvarmaktens brigader testades under två dagar i oktober leveranser av sjukvårdsförnödenheter med obemannade farkoster, RPAS, (remotely piloted aircraft systems). Livregementets husarer, K 3, och Karlsborgs flygplats stod som värdar för testerna, som genomfördes under ledning av Försvarsmedicencentrum och K 3 tillsammans med Försvarets materielverk, skriver Försvarmakten på sin webbplats.

Uppdraget var att leverera påsar med blod till en given plats efter en viss tid i luften. Sex olika system testades. Nu ska resultaten utvärderas. /LS

Grova kränkningar i grekiskt militärfack

→ Sekreteraren för jämställdhetsfrågor i en militär facklig organisation i Grekland har utsatts för grova sexistiska påhopp och hot om våld. Det rapporterar den militära fackliga paraplyorganisationen Euromil. Euromil uppmanar de grekiska myndigheterna att ta ett tydligt

avstånd mot diskriminering inom landets försvarmakt. /LS

Regeringen vill se över signalspaningslagen

→ I regeringens proposition om Totalförsvaret 2021–2025 föreslås en översyn av signalspaningslagen. Den nuvarande lagen

är från 2009 och bedöms vara i behov av uppdatering med hänvisning till de förändringar som skett på området. Försvarets radioanstalt, FRA, skriver på sin webbplats att de välkomnar en översyn. De påpekar bland annat att lagen i dag inte tillåter spaning när både sändare och mottagare finns i Sverige, även om det gäller ett utländskt förhållande. /LS

Inställda hemresor till följd av corona-pandemin tros vara en av orsakerna till att kränkningar mellan värnpliktiga ökar.

VÄRNPLIKT

Kränkningar mellan värnpliktiga ökar

Nästan var femte värnpliktig har upplevt kränkningar från befäl under grundutbildningen och över hälften drabbades av fysiska skador. Samtidigt kan 56 procent tänka sig ett fortsatt engagemang i Försvarmakten.

FÖRSVARMAKTENS UTVÄRDERING AV grundutbildningen 2019 till 2020 visar på problem inom flera undersökta områden, däribland kränkningar, fysiska skador och personlig utrustning. Över hälften av de värnpliktiga drabbades av någon form av fysisk

skada. Av dem fick 44 procent vård av företagshälsovård eller vårdcentral medan 10 procent behövde sjukhusvård.

– Jag uppfattar att det här är ett verkligt problem. De värnpliktiga vi får in i dag ligger något bättre till i styrka och kondition jäm-

Foto: Joel Thungren / Försvarsmakten

Peter Nilsson

2018 uppgav 11 procent att de blivit utsatta av andra rekryter. Motsvarande siffra i årets utvärdering var 17 procent.

– Man blir oerhört besviken när man läser de här svaren. Men kränkningar från rekryter tror vi speglar en allmän samhällstrend och att de värnpliktiga tar med sina värderingar in i Försvarsmakten. I år har nog också corona-pandemin och åtgärder som reducerat antalet hemresor och fler längre tjänstgöringsperioder för de värnpliktiga gjort att antalet kränkningar mellan soldater ökat, säger Peter Nilsson.

De rapporterade kränkningarna från befäl tror han kan ha flera orsaker.

– I vissa fall kan det nog handla om att tillsägelser uppfattas som kränkningar. Men vi jobbar mycket med den här typen av frågor i Försvarsmakten och informerar om hur man uttrycker sig och vilka tillmälen man inte ska använda. Vi är väldigt tydliga med det här gentemot våra organisationsenhetschefer. Jag förväntar mig att cheferna driver de här frågorna. Vid de planerade uppföljningarna av grundutbildningen som MHS H och HKV genomför bevakar vi att det finns fokus på dessa frågor.

fört med dem vi hade på nittioalet, men det är möjligt att uthålligheten är något sämre. Annat som kan påverka är att soldaternas utrustning blivit tyngre och den väger mer i dag än den gjorde för 15 år sedan, säger Peter Nilsson, ställföreträdande avdelningschef på Högkvarterets utbildningsavdelning.

I UTVÄRDERINGEN, SOM genomfördes av Kantar/Sifo på uppdrag av Försvarsmakten, skiljer man mellan kränkningar å ena sidan och diskriminering och trakasserier å den andra. Exempel på kränkningar i undersökningen är jargong, sexuella trakasserier och skällsord. Nästan var femte (18 procent) hade upplevt kränkningar från befäl vilket är ungefär lika många som under tidigare års utvärderingar. Något som däremot ökat är kränkningar från andra rekryter. I värnpliktskullarna 2017 till

MED DISKRIMINERING OCH trakasserier avses kränkningar kopplade till diskrimineringsgrunderna, däribland kön, sexuell läggning och religion. Även här syns en ökning av andelen utsatta från andra rekryter. År 2017 till 2018 uppgav två procent att de utsatts av en annan värnpliktig medlem av motsvarande siffra i årets

undersökning var sju procent. Kvinnor drabbas i betydligt högre grad än män. 31 procent av kvinnorna och 6 procent männen uppger att de har drabbats. Mest utsatta är kvinnor med utomeuropeisk bakgrund där 49 procent utsatts för diskriminering och trakasserier.

– Medvetenheten kring de här frågorna har nog ökat generellt vilket kan leda till att fler anmäler. Men jag säger inte att det här inte är ett problem. I frisvaren som lämnas ser vi allt från mycket grova saker till ganska enkla händelser, säger Peter Nilsson.

» **I vissa fall kan det nog handla om att tillsägelser uppfattas som kränkningar.** «

I HELHETS BETYG GAV soldaterna grundutbildningen betyget 3,8 på en 5-gradig skala och frågan om man kan tänka sig att rekommendera andra att genomföra värnplikten fick medelvärde 4,1. Av de som gjort värnplikten kan 56 procent tänka sig ett fortsatt engagemang i Försvarsmakten, varav 41 procent i någon form av soldatbefattning, 3 procent som officer, 2 procent specialistofficer och 6 procent i hemvärnet.

– När det gäller helhetsbetyget, rekommendationen till andra och det fortsatta engagemanget i Försvarsmakten känner jag mig nöjd. På sikt behöver vi dock få upp andelen som vill läsa vidare till officer, säger Peter Nilsson

/LINDA SUNDGREN

FAKTA

Utvärdering grundutbildningen

På uppdrag av Försvarsmakten genomför Kantar/Sifo en årlig enkätundersökning där värnpliktiga får utvärdera sin grundutbildning. I årets undersökning valde 77 procent (3 116 stycken) av de värnpliktiga att svara på enkäten.

ton skrot har Försvarsmakten hittills i år samlat in i naturen på Tofta skjutfält. 90 objekt som utgjort odetonerad ammunition har också sprängts under året. Man har även arbetat med att färdigställa brandgator på skjutfältet för att minska risken för att bränder ska sprida sig ut från fältet om de skulle uppstå i samband med sprängningar. Detta informerade skjutfältschef Dag Gunhardsson om under Försvarsmaktens årliga skjutfältsråd på Gotland, som i år hölls digitalt.

"Vi har fått ett kvitto på att vi har den kompetens och infrastruktur som krävs", säger överste Malin Persson, chef för Skaraborgs flygflottilj, efter samövningen med amerikanska specialförband.

ÖVNING

Samövning med amerikanska specialförband

Under en bilateral övning längs Östersjökusten har amerikanska specialförband varit baserade på Skaraborgs flygflottilj, F 7. Syftet har varit att stärka förmågan att genomföra gemensamma insatser. På F 7 är man nöjd med övningen, som ledde till att flera målsättningar för året nåddes.

➔ BÅDE SVENSKA OCH amerikanska enheter från marin-, flyg- och markförband har deltagit i övningen. Dessutom har USA deltagit med delar ur sina specialförband

Det amerikanska flygvapnets 352:a flottilj för specialoperationer landade med amerikanska Osprey-flygplan på F 7, där övningen varit planerad sedan länge. Den har stärkt flottiljens förmåga, säger överste Malin Persson, chef för Skaraborgs flygflottilj.

– Vi måste vara beredda att ta emot dem som vill ge oss stöd och det kräver övning.

Att ha den amerikanska

» Vi måste vara beredda att ta emot dem vill ge oss stöd och det kräver övning «

personalen boendes och arbetandes på F 7 har krävt noggranna förberedelser. Och utöver specialförbandens närvaro har flottiljen även koordinerat annan verksamhet – från mörkerflygning till slutövningar för andra krigsförband.

– Det här var helt otroligt bra övning för flottiljen, inte minst eftersom Aurora 20 ställdes in – det skulle ha varit ett viktigt steg i krigsförbandsutvecklingen här. Men när jag tittar på vad vi har gjort under den här perioden ser jag att vi har uppnått flera

målsättningar som fanns för Aurora, säger hon.

EN SÄKERHETSUTMANING HAR varit smittorisken. Pandemin har krävt extra försiktighetsåtgärder, och flottiljen har klarat sig utan ett enda fall av covid-19 under perioden. Inför mottagandet arbetade Malin Persson fram tre grundplåtar för världlandsstödet.

– Mitt fokus har varit baserat på tre "s"; safety, security och service. Safety, flygsäkerhet och verksamhets säkerhet. Security, att skydda oss och amerikanerna mot yttre säkerhetshot. Och slutligen att ge service, till gästande och egna förband.

Hur har övningen gått?

– Vi gick "all in" och jag är jättenöjd. Personalen har varit supergrym och vi har fått ett kvitto på att vi har den kompetens och infrastruktur som krävs. Det är viktigt att skicka den signalen till alla som vill ge stöd i händelse av krig eller ofred: att vi har koll och kommer att ta emot dem.

Vilka förbättringsområden ser du?

– När man tvingas göra detta snabbt inser man att mycket finns i personalens kunskap, kompetens och erfarenhet. Nu har vi lagt mycket krut på att utvärdera för att skapa en tydligare struktur. Vi avslutar 2020 med en riktigt bra magkänsla, säger hon.

/MARIA WIDEHED

Nationellt center för cybersäkerhet inrättas

→ Den 10 december fattade regeringen beslut om att inrätta ett nationellt center för cybersäkerhet. Syftet är att stärka Sveriges samlade förmåga att

förebygga, upptäcka och hantera cyberhot.

– Utifrån det rådande omvärldsläget och den breddade och alltmer komplexa hotbilden är ett center för cybersäkerhet ett naturligt steg framåt, säger

generalmajor Lena Hallin, chef för den militära underrättelse- och säkerhetstjänst, i en artikel på Forsvarsmaktens webbplats.

Centret kommer att inrättas av av fyra samverkande myndigheter: Forsvarsmakten,

Forsvarets radioanstalt, Säkerhetspolisen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Centret ska ha också en nära samverkan med Post- och telestyrelsen, Polismyndigheten och Forsvarets materielverk.

– Genom att sammanföra Sveriges spetskompetens på området ska det nationella cybersäkerhetscentret göra Sverige säkrare och stärka säkerheten för svenska intressen, sa inrikesminister Mikael Damberg vid en presskonferens.

Myndigheternas samarbete ska utvecklas stegvis 2021–2023. /JO

FORSKNING

Hårt landskap i Nato-debatten

Han argumenterade mot ett svenskt Nato-medlemskap och blev kallad landsförvärdare. Fem år senare har Linus Hagströms upplevelse resulterat i en analys av den svenska Nato-debatten. I en ny artikel visar han att debattklimatet i hög grad präglas av känslomässig identitetspolitik.

MOTSTÅNDARE TILL ETT svenskt medlemskap i Nato uttrycker som regel stolthet över svensk alliansfrihet, rädsla för stormaktspolitik och skam över att Sverige närmast sig Nato. Förespråkarna hyllar EU-medlemskap, rädsla för Ryssland och skam över att Sverige inte tillräckligt bejakar sin lojalitet med ett Nato-medlemskap. Detta enligt Linus Hagström, professor i statsvetenskap vid Forsvarshögskolan.

– Min forskning visar att tendensen att driva emotionellt styrd identitetspolitik är stark på båda sidor, säger han i ett uttalande hos FHS.

LINUS HAGSTRÖMS INTRESSE för det svenska debattklimatet väcktes 2015 när han och en kollega argumenterade mot ett svenskt Nato-medlemskap på DN Debatt. Publiceringen följdes av vad Hagström kallar för ett drev. I sin

Linus Hagström

självbiografiska artikel "Becoming a Traitor" har han reflekterat över tonläget som han beskriver som hårt, och debatten som han kallar polariserad.

I dag har upplevelsen resulterat i ännu en artikel, publicerad i den vetenskapliga tidskriften Cooperation and Conflict. I den analyserar Hagström det svenska debattklimatet i Nato-frågan under åren 2014 till 2018. I debatten, konstaterar Hagström, är det särskilt vanligt att Nato-motståndare förlöjligas och misstänkliggörs. Han menar att det ibland sätts likhetstecken mellan ett bristfälligt svenskt debattklimat och utländska påverkansförsök.

/MARIA WIDEHED

Statsminister Stefan Löfven och Natos generalsekretare Jens Stoltenberg.

Foto: Carolina Byrmo / TT

330

Så många nyutnämnda sergenter har nyligen avslutat sin specialistofficersutbildning. Det är fler än någonsin tidigare. Årets specialistofficerskull representerar ett trettiotal olika professioner ur samtliga försvarsgrenar och stridskrafter, enligt en artikel på Forsvarsmaktens webbplats.

»Det är inte rimligt att en plutonchef med personalansvar för över 30 personer knappt har 30 000 kronor i månaden i lön. Där måste Forsvarsmakten inse att det behöver göras särskilda riktade insatser«

Det sa Officersförbundets ordförande Lars Fresker i sitt anförande vid Folk och Forsvars seminarium "Personalförsörjning i tillväxt".

Digital flygvapenkoncert

→ Årets flygvapenkoncert hölls utan publik och sändes digitalt, på grund av den pågående pandemin. Konserten var en blandning av marscher, filmmusik och uruppföranden av nyskrivna verk. **Konserten är till för att uppmärksamma flygvapnet, dess personal och deras insatser.** Konferencier var Annika Nordgren Christensen. /LS

Besöket: Säkerhetsinspektionen

TEXT: Linda Sundgren
FOTO: Anna-Karin Nilsson

Generationsski påverkar säker

Kraftig tillväxt, generationsskifte och unga officerare i behov av kompletterande utbildning inom vissa områden. Säkerhetsinspektionen identifierar flera pågående utmaningar i Försvarsmakten där det finns behov av stöd. Samtidigt pågår ett förändringsarbete inom inspektionsverksamheten med bland annat fler egenkontroller.

fte heten

Några av höstens planerade inspektioner har skjutits upp till nästa år på grund av den pågående pandemin. I stället har Säkerhetsinspektionens inspektörer tillbringat mer tid än vanligt på kontoret på Tegeluddsvägen 100 i Stockholm med planering, regelutveckling och avbetning av samlade högar. I hörnrummet längst ner i de ljusa lokalerna på tredje våningen sitter organisationens chef, säkerhetsinspektör överste Christer Tistam. Han har varit på nuvarande befattning i tre år och har under den tiden skaffat sig en uppfattning om säkerhetsläget i Försvarmakten.

» VI GÖR VÄLDIGT MYCKET BRA I FÖRSVARSMAKTEN, MEN VISST FINNS DET UTMANINGAR OCH OMRÅDEN DÄR VI KAN BLI BÄTTRE.

Christer Tistam, säkerhetsinspektör

– Jag tycker att verksamhetssäkerhetsarbetet i Försvarmakten genomförs på ett godtagbart sätt och jag ser att det sker positiva förändringar, säger han. Vi gör väldigt mycket bra i Försvarmakten, men visst finns det utmaningar och områden där vi kan bli bättre.

SÄKERHETSINSPEKTIONEN ÄR EN del av Försvarmakten men har i uppdrag att självständigt granska, inspektera och utöva tillsyn inom hela myndigheten. Flygverksamheten hanteras däremot genom en egen enhet, Flyginspektionen, som avseende tillsyn lyder direkt under regeringen till skillnad från Säkerhetsinspektionen som är underställd ÖB. Inspektions- och revisionsverksamheten är kärnan i Säkerhetsinspektionens verksamhet, men i uppdraget ingår även utveckling av regler och framtagande av handböcker för att skapa säkra arbetsförhållanden för Försvarmaktens personal och tillgodose säkerheten hos tredje man och egendom. Christer Tistam beskriver Säkerhetsinspektionen lika mycket som ett stöd till förbanden som ett kontrollorgan.

– När vi gör våra inspektioner respektive revisioner får de lokala cheferna en genomlysning av sin verksamhet och hjälp att ta reda på vad som fungerar bra och vilka brister som kan finnas. Förbanden blir ofta glada när vi kommer och uppskattar det stöd vi ger dem, säger han.

En viktig säkerhetsfråga att hantera är, enligt Christer Tistam, den pågående tillväxten inom Försvarmakten. Regimenten på flera nya orter, nya fartyg och 8 000 värnpliktiga som ska utbildas år 2025 ställer stora krav på planering och riskanalysering för att säkerställa att expansionen inte går fortare fram än vad det finns förmåga till och kapacitet för.

– Vi måste få växa i ett tempo som är anpassat efter Försvarmaktens förmågor och vara med och påverka takten. Jag vet att det förs en dialog om detta och det är väldigt viktigt att vi vågar uttrycka det, även mot våra uppdragsgivare, säger Christer Tistam.

Men den höga tillväxttakten är redan ett faktum och under flera år har Försvarmaktens personal flaggat för hård arbetsbelastning. Många officerare upplever att de inte har tillräckligt med tid att utöva sitt ledarskap och att det finns en obalans mellan resurser och uppdrag. Det här framgår bland annat av Försvarmaktens årliga personalundersökning, FM Vind, liksom av Säkerhetsinspektionens senaste årsredovisning. För att säkerställa att verksamhetssäkerheten upprätthålls måste chefer och anställda på alla nivåer vara beredda att ta sitt ansvar, säger Christer Tistam.

– Det är mycket viktigt att alla representanter på sin nivå

Besöket: Säkerhetsinspektionen

→ vågar säga ifrån vid behov. Är ambitionsnivån för hög i förhållande till resurser måste man stoppa och ta ett kliv tillbaka och säga "Vänta, jag behöver mer tid". Gör riskanalyser och ta ansvar för resultatet. Det är du som har ansvaret för dina beslut, ingen annan.

SÄKERHETSINSPEKTÖREN LYFTER OCKSÅ fram det omfattande generationsskifte som pågår inom officersskåren. Enligt prognoser som Ledningsstaben tagit fram kommer runt 1 450 yrkesofficerare uppnå ordinarie pensionsålder under perioden 2020 till 2025. Av dem är drygt 1350 officerare och 100 specialistofficerare. De omfattande pensionsavgångarna beräknas sedan fortsätta ända fram till 2029 innan det planar ut. Enligt Christer Tistam är det mycket viktigt för Försvarmakten att omhänderta den erfarenhet som de officerare som nu lämnar organisationen bär på. Annars riskerar man att hamna i en situation med brist på kunskap inom vitala områden som blir svår att ta igen.

– Vi måste skapa system för att omhänderta den kunskap som finns hos de kollegor som går i pension. Vi behöver identifiera vilka kompetenser det kommer att bli brist på och ha en plan för hur de ska byggas upp igen. I dag har respektive OrgE att arbeta med egna planer för detta behov.

Samtidigt som många äldre lämnar organisationen kommer nyutexaminerade officerare ut på förbanden. Säkerhetsinspektionen har identifierat ett relativt utbredd behov av kompletterande utbildningar hos yngre befäl som måste omhändertas för att eventuella kunskapsluckor inte ska följa med individerna uppåt i karriären och skapa problem längs vägen.

– Vi ser att vi behöver ge plutoncheferna vissa kompletterande kunskapsdelar. Det hand-

FAKTA

Rapporthantering

I samband med inspektioner delar Marksäkerhetsinspektionen in uppdagade brister i tre kategorier: observationer, avvikelser och större avvikelser. Observationer är noteringar som inte bryter mot några bestämmelser men som kräver mindre justeringar. Avvikelser är brister som bryter mot Försvarmaktens interna regelverk. Större avvikelser kan vara både att bryta mot interna regler och lagbrott. Större avvikelser ska åtgärdas inom två månader och avvikelser inom sex månader. Avvikelser som kvarstår efter ett år rapporteras vidare till Försvarmaktens produktionsledning. Säkerhetsinspektionen publicerar varje år en skriftlig rapport till Försvarmaktsledningen med en sammanfattning av resultaten från årets inspektioner och revisioner.

Christer Tistam tycker inte att det är några problem att Säkerhetsinspektionen i egenskap av kontrollutövare är en del av Försvarmakten och lyder under överbefälhavaren.

lar om vissa grundutbildningar med praktiska inslag som att leda trupp och genomföra vissa komplexa skjutövningar, säger Christer Tistam.

EN EFFEKT AV det pågående generationsskiftet är, enligt Tistam, att en del avvikelser inte omhändertas i den omfattning de borde. I Säkerhetsinspektionens senaste årsrapport konstateras att flera av de avvikelser som noterades i samband med 2019 års inspektioner och revisioner påtalats upprepade gånger utan att de blivit omhändertagna.

– Här finns en tydlig koppling till pågående generationsskifte. På flera förband har frågorna legat hos äldre officerare och när de gått i pension har det varit svårt att tillsätta någon ny på tjänsten med lämplig bakgrund och kunskap.

Det Säkerhetsinspektionen kan bidra med för att förbättra situationen, säger Tistam, är att exempelvis belysa att arbetsbelastningen på förbanden inte är för hög och att det finns tid att genomföra de kompletterande utbildningar som är nödvändiga.

– Att ge våra nya officerare förutsättningar att sköta sitt uppdrag är en av de viktigaste uppgifter vi har i dag. Men det är också viktigt att de nya befälen drar i handbromsen om de ställs inför uppgifter de inte har tillräckligt med utbildning för att genomföra på ett säkert sätt.

Christer Tistam säger att han gärna hade sett att de praktiska momenten inom officersutbildningen utökades. Det hade avlastat utbildningsbördan på förbanden.

– Jag har förståelse för att det är mycket som ska rymmas inom utbildningen, men det hade nog varit bra om Militärhögskolan haft mer

» VI MÅSTE SKAPA SYSTEM FÖR ATT OMHÄNDERTA DEN KUNSKAP SOM FINNS HOS DE KOLLEGOR SOM GÅR I PENSION.

Christer Tistam, säkerhetsinspektör

praktiska inslag. Det är ingen kritik mot skolan, de genomför säkert alla moment de ska enligt kursplanen, men jag skulle gärna se mer praktiska moment i kursplanen.

SÄKERHETSINSPEKTIONEN GENOMFÖR INSPEKTIONER inom Försvarsmakten enligt ett rullande schema där varje förband besöks minst vart tredje år medan sjösäkerhetsledningssystemet revideras vartannat år. När mer omfattande eller allvarliga avvikelser uppdagas under en inspektion görs tätare uppföljningar för att säkerställa att bristerna omhändertas. Om förbandet inte förmår att på egen hand åtgärda bristerna förs ärendet vidare uppåt i organisationen till chefen för Produktionsledningen. Att några av årets inspektioner flyttats fram tills nästa år på grund av pandemin kommer att påverka kommande års inspektionscykler.

– Framöver blir det inspektioner med 4-årsintervaller, men så hade

det blivit även utan pandemin. Med de nya militärregioner och organisationsenheter som är planerade kommer vi inte hinna besöka alla vart tredje år, säger Christer Tistam.

Att inspektionsfrekvensen glesas ska inte påverka verksamhets säkerheten, enligt säkerhetsinspektören. Istället ska verksamheten bli mer flexibel där mindre och välfungerande förband med ett relativt lågt antal anmärkningar från tidigare inspektioner besöks mer sällan än förband med fler avvikelser. De utökade inspektionerna behöver också kompenseras av fler egenkontroller där förbanden internreviderar den egna verksamheten.

– I ett sådant system tydliggörs Säkerhetsinspektionen som myndigheten Försvarsmaktens kontrollorgan och kraven på att förbanden ska sköta sina egenkontroller, säger Christer Tistam.

Men med den höga belastning som många officerare vittnar om, finns det då inte en risk att systemet med egenkontroller kommer att misskötas?

– Egenkontroller kräver ett personligt engagemang och det är en stor mängd ansvar som

Säkerhetsinspektionens inspektörer samarbetar ofta och delar information med varandra. Från vänster: Per Öhrstedt, SjöI, Christer Tistam, Sämt, och Jörgen Forsberg, MarkI.

→ följer med ett sådant här system, säger Christer Tistam. Men vi får aldrig chans eller gena i kurvorna när det kommer till verksamhetssäkerheten. Den måste alltid prioriteras.

...

ATT CHEFEN FÖR Marksäkerhetsinspektionen (MarkI), överstelöjtnant Jörgen Forsberg, sitter

FAKTA

Marksäkerhetsinspektionen

Marksäkerhetsinspektionen utvecklar regler, bestämmelser och handböcker. De genomför granskningar, inspektioner och tillsyn av militär marksäkerhet vid alla förband (inklusive internationella insatser), skolor och centrum. I MarkI ingår även inspektionen som genomför inspektioner och beslutar om certifikat och behörighetsbevis avseende trafikvärdighet med mera.

vägg i vägg med Säkerhetsinspektören är organisationsmässigt logiskt. Säkerhetsinspektören deltar vid MarkI:s inspektioner mot bakgrund av bredden på den verksamheten. Marksäkerhetsinspektionen har det största inspektionsområdet och inom enheten finns 20 inspektionsbefattningar, varav 3 är vakanta. Under en inspektion kontrolleras en rad olika områden såsom säkerhet vid övning och insats, systematiskt elsäkerhetsarbete, systematiskt brandskyddsarbete och CBRN (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot).

– Verksamhetssäkerheten i armén är överlag godtagbar, men man måste vara observant nu när vi börjar öva i större förband och med värnpliktiga, säger Jörgen Forsberg. Våra officerare har inte utbildat värnpliktiga på tio år. Öva i större förband var det länge sedan vi gjorde och våra yngre officerare saknar den erfarenheten helt. De måste få tid att växa in i systemet.

Han säger att det kommer ta tid att bygga upp de förmågor som Försvarmakten tappat under alla år av nedrustning och tillbakagång. Och att man i det arbetet inte får vara för otålig.

– Vi ska inte riskera att göra saker av okunskap som kan leda till olyckor. På MarkI kan vi vara med och granska styrningar inför och under genomförandet av större övningar. Detta i syfte att stödja

Det kommer krävas tålamod att bygga upp de förmågor som Försvarsmakten tappat under alla år av nedrustning, säger Jörgen Forsberg, chef för Marksäkerhetsinspektionen.

» MÅNGA AV DEM SOM SYSSLAR MED VERKSAMHETSSÄKERHETSFRÅGOR PÅ FÖRBANDEN ÄR ÄLDRE.

Jörgen Forsberg, chef för Marksäkerhetsinspektionen

övningsledning och förbanden i deras riskhantering. Jag uppfattar att vi får gehör för det här på förbanden, säger Jörgen Forsberg.

Efter en avslutad inspektion skrivs en rapport som delas med förbandet där noterade avvikelser presenteras. Förbandet brukar få upp till ett år på sig att åtgärda eventuella brister innan avvikelserna skickas vidare till chefen för Produktionsledningen. Om förbanden saknar resurser att omhänderta en avvikelse går ärendehantering snabbare.

– Då kan vi gå vidare direkt. Antingen till ett annat förband, om de har mandat att lösa problemet, eller till chefen Prod. Ett problem på förbanden är att de som jobbar med verksamhetssäkerhetsfrågor ofta har tre, fyra andra uppgifter vilket gör att de inte alltid hinner med, säger Jörgen Forsberg.

ÄVEN INOM OMRÅDET verksamhetssäkerhet är pågående generationsskifte märkbart, enligt Jörgen Forsberg.

– Många av dem som sysslar med verksamhetssäkerhetsfrågor på förbanden är äldre och vi behöver få in nya medarbetare. Det tar tid att lära sig säkerhetsfrågorna och man måste skaffa sig erfarenhet innan man kan ta över. Men jag ser en positiv utveckling. I dag går exempelvis en yngre kollega ofta parallellt med övningsledaren under större övningar, vilket man sällan såg för bara några år sedan. Det är den sortens insatser som behövs nu när vi har en stor mängd nya officerare som ska mentoreras in i organisationen.

Ett annat bekymmer kopplat till verksamhetssäkerheten är avvikelserapporteringen i Prio. För armén var införandet av Prio avvikelshantering 2016 ett steg framåt eftersom armén innan dess saknade ett sådant system. Men den kritik som lyfts fram mot rapporteringen i Prio generellt finns även inom armén.

– Jag upplever att det finns en vilja att rapportera, motståndet ligger i att det är för omständligt. Även hur avvikelser kodas i systemet behöver ensas mellan förbanden och försvarsgrenarna. Det finns en tendens att man kodar olika för samma typ av händelse vilket gör att det samlade analysunderlaget försämrats.

...

I EN KORRIDOR som löper parallellt med den säkerhetsinspektören sitter i, på andra sidan om ett öppet fikarum med kaffeautomater och pelarbord, har Försvarsmaktens sjösäkerhetsinspektör, sitt rum. Efter drygt 30 år i marinen har kommandör Per Öhrstedt gått från förbandsverksamhet, MTS, Prod marin, marinstaben till Sjösäkerhetsinspektionen (SjÖI).

– SjÖI både skapar regler utifrån Transportstyrelsens föreskrifter och bedriver revisions-

Besöket: Säkerhetsinspektionen

Enligt sjösäkerhetsinspektör Per Öhrstedt har den nya organisationen med marinstaben i spetsen ännu inte satt sig ordentligt.

→ verksamhet där vi säkerställer att reglerna efterlevs. Jag har varit här en vända tidigare, så helt ny var jag inte när jag kom hit för cirka ett år sedan, säger han.

Under senare år har Sjösäkerhetsinspektionen noterat en markant ökning av antalet anmärkningar i samband med sjövärdighetsbesiktningar. Per Öhrstedt säger att det framför allt rör sig om två typer av anmärkningar: tekniska brister på marina plattformar samt tillkortakommanden i den dokumenthantering som ligger till grund för användandet av båtar och fartyg. När det gäller tekniska bris-

FAKTA

Sjösäkerhetsinspektionen

Sjösäkerhetsinspektionen utvecklar regelverk genomför tillsyn och ger stöd så att verksamhetssäkerheten följer utvecklingen av omvärldens sjösäkerhetssystem, civilt och militärt. Även sektionen för Marinens fartygsinspektion (MFI), som genomför sjövärdighetsbesiktningar och sjövärdighetsinspektioner av örlogsfartyg, tillhör SjöI. Sjösäkerhetsinspektionen genomför också dyksäkerhetsbesiktningar och dyksäkerhetsinspektioner, utfärdar behörighetsbevis, miljöcertifikat med mera.

» VAD GÄLLER SJÖVÄRDIGHETEN ÄR DET SÄLLAN BESÄTTNINGAR- NA SOM ÄR UPPHOV TILL REGEL- AVVIKELSER.

Per Öhrstedt, Sjösäkerhetsinspektionen

ter ser han en koppling till modifieringar i samband med uppdatering-
ar, halvtidsmodifieringar och livstidsförlängningar.

– Det förekommer att modifiering genomförs utan att man har fullständig kontroll på vad alla aspekter kring regelverket avser, vilket i slutändan kan leda till att verksamhetsutövaren kan få en försenad leverans av sin produkt. Ofta beror det på att regelverket inte är använt från start.

– Vad gäller sjövärdigheten är det sällan besättningarna som är upphov till regelavvikelser, oftast är det den som anlitas för åtgärden som inte har riktig kunskap om de regler som gäller inom militär sjöfart. Besättningarna är oftast kompetenta inom sina områden.

Men varför uppstår alla de här bristerna, om de går att förebygga?

– I grund och botten är det en resursfråga. Samtidigt som man skapat nya försvarsgrenstaber ska verksamheten drivas vidare och dessutom tillväxa. Den enhet inom Marinbasen som har till uppgift att följa upp modifieringar är Driftsstyrningskontoret, DSK, men de är som alla andra bara ett begränsat antal individer. Även på FMV, som oftast har hand om

modificeringar finns det brister på kapacitet, säger Per Öhrstedt.

SJÖSÄKERHETSINSPEKTÖREN BERÖMMER DE fartygs- och båtbesättningar som finns ute på förbanden. Han säger att det är hos personalen längst ut på linan som den djuplodande kunskapen finns och att det är de som kan verksamheten. Marinstaben behöver dock kliva fram och ta ett tydligare grepp beträffande sjösäkerhetsledningssystemet och därmed utöva ett kraftfullare ledarskap gentemot förbanden, säger Per Öhrstedt.

– Besättningarna gör ett bra jobb och i vissa avseenden är det de som burit ledningarna. Men det fungerar inte i längden. Det kommer till en punkt där besättningarna behöver stöd uppiifrån och då måste de kunna få det rakt och tydligt.

I våras genomförde Sjösäkerhetsinspektionen en revision av marinstaben ute på Muskö, ett drygt år efter marinstabens bildande. Per Öhrstedt berättar att flera avvikelser noterades under det besöket kopplat till hur arbetet med sjösäkerhetsledningssystemet är organiserat i staben.

– De behöver fundera över hur de ska tydliggöra sitt sjösäkerhetsledningssystem. Verksamhetssäkerheten rör nästan all personal men många gör sin del utan att se helheten. Försvarsmakten har ett bra system i grund och botten, bara det fungerar som det är tänkt, säger han.

Utöver tillsyn ägnar sig Sjösäkerhetsinspektionen också åt att utveckla de föreskrifter som reglerar den marina verksamheten. Eftersom föreskrifterna bland annat grundar sig i regelverket för civil sjöfart sker det arbetet i samarbete med Transportstyrelsen. Sjösäkerhetsinspektionen anpassar de civila föreskrifterna efter en militär kontext och marinens specifika behov, med godkännande av Transportstyrelsen.

SJÖSÄKERHETSINSPEKTIONEN BESTÅR AV 15 medarbetare och enligt Öhrstedt är det väl dimensionerat till dagens verksamhet. Men han utesluter inte att det kan komma att behövas ytterligare resurser för att möta upp den planerade tillväxten inom marinen. Bland annat ska arbetet med anskaffningen av nya korvetter påbörjas 2026 och Göteborg får en ny amfibiebataljon. Samtidigt fortgår byggnationen av ubåtar och stridsbåtar. Visbykorvetterna ska livstidsförlängas och på ett varv i Polen är skrovet till det nya signalspaningsfartyget Artemis på väg att färdigställas.

– Alla marina plattformar byggs efter ett regelverk och Sjösäkerhetsinspektionen är alltid med vid nybyggen. Exempelvis har vi bitvis personal på plats på varvet i Polen och vår inspektör i Karlskrona är nära involverad i processen kring A26.

Att vara delaktig i anskaffning och nybyggnationer av marina plattformar är en viktig uppgift, säger Per Öhrstedt. Genom noggranna förberedelser minskar risken att brister byggs in i fartyg och båtar, sådant som annars kan skapa problem under lång tid framöver.

– Kravspecifikationen måste vara tydlig så att det blir rätt från början. Försvarsmakten måste vara tydlig gentemot FMV hur plattformen ska användas och FMV behöver vara tydlig med de krav som ställs under upphandlingen så att företaget som får uppdraget kan vara tydlig gentemot varven som ska bygga plattformen.

Samtidigt är det viktigt att hela tiden ha med användarperspektivet i den här processen, säger Per Öhrstedt.

– Det är först när man sätter ombord militära sjömän som ska jobba på plattformen som man ser vad som verkligen fungerar, och jag vill att användarna ska involveras tidigare i processen. Förr var vi

duktiga på det här men med ändrade organisationsstrukturer och ont om personal rent allmänt har vi ett återtagande att göra.

Inom ramen för Sjösäkerhetsinspektionen faller också tillsynen av Försvarsmaktens dykverksamhet. Där har det varit problem med brister i utrustningen och underhåll och enligt Säkerhetsinspektionens halvårsrapport 2020 kvarstår flera brister. Men åtgärder har också vidtagits och den negativa trenden börjar avta, något som även syns ute i förbandsverksamheten. Sedan i fjol är exempelvis nyttjandeförbudet upphävt.

– Utöver vår militära dykverksamhet genomför vi revisioner på Sveriges tre yrkesdykarskolor och utfärdar yrkesdykarcertifikat. Men det är ingen verksamhet som i dag gynnar Försvarsmakten. SjöI har bara en dykinspektör och han har fullt upp med Försvarsmaktens dykverksamhet. Uppgiften med revision och certifiering av yrkesdykarskolor och dykcertifikat behöver antingen flyttas eller också måste vi tillföras resurser.

På grund av pandemin har det i år blivit mer kontorsarbete och färre inspektioner.

Fler regementsorter en ekonomisk risk

De så kallade svarta hålen i Försvarsmaktens budget är varken så mystiska eller oförklarliga som begreppet antyder. Istället handlar det om högst påtagliga politiska beslut i kombination med höga militära ambitioner som skapat omfattande underskott i ekonomin. Risken att kommande budgetar övertrasseras är lägre än tidigare, men långt ifrån noll.

Det är en återkommande historia, den där om svarta hål som slukar försvarets pengar. Bilden är målande och frestande att använda. Ett komplext ämne och stora pengar. Lägg därtill regeringar som inte bara ändrar anslagsregler utan också inriktning; från värnpliktsbaserat totalförsvaret till en försvarsmakt med yrkessoldater för internationella insatser och tillbaka till att återuppbygga ett totalförsvaret från en raserad grund.

Det är lätt att förlora överblicken, och det är frestande att göra det närmast mystiskt. Från fysiken vet vi också att det som kommer nära ett svart hål i rymden försvinner in i något som vi människor har svårt att greppa. Liknelsen är alltså alltför lätt att använda, och när den varit i bruk under fyra årtionden så finns en instinktiv förförståelse om vad det handlar om.

DET VAR PÅ 90-talet som metaforen svarta hål etablerades.

I december 1994 skrev Svenska Dagbladet om "svarta hål" och 5,7 miljarder kronor som saknades. Tidningen varnade för färre värnpliktiga, färre repövningar, reducerad incidentberedskap och materielanskaffningar som skjuts på framtiden. Försvarsbeslutet från 1992 hotades och "framtidstron bland de försvars-

anställda urholkas" konstaterade dåvarande ÖB Owe Wiktorin.

Men det var inte något slarv från Försvarsmakten eller något mystiskt som skapade de svarta hålen. Konteramiral Torsten Lindh (1941–2020), som under den här tiden var chef för planeringsstaben, kunde tillsammans med FOA (i dag Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI) visa att underskotten uppstod efter politiska beslut som förändrade anslagssystemen. Varken riksdag eller regering valde att ändra på reglerna, något som gick ut över krigsorganisationens storlek och kvalitet.

Resten är så att säga historia. Kalla krigets slut resulterade i besparingar och Försvarsmaktens ledning gjorde en "strategisk timeout". Resultatet blev en skvader, något som varken var tjäder eller hare; skapad av bristande anslag, otillräcklig riskanalys och ett fokus på internationella fredsinsatser. Detta kombinerades med högteknologisk svensk försvarsindustri och att avskaffa den civila delen av totalförsvaret.

TANKEN ATT KRIGET skulle kunde drabba svenskt territorium var under flera år helt borta ur svensk politik, därför behövde inte den

egna försvarsförmågan hänga ihop.

Ekonomiskt kom försvarets andel av BNP att sjunka från 2,3 procent, när ÖB Wiktorin oroade sig -94, ned till 1 procent. Fram till 2009 hade Försvarsmakten också hjälpligt hanterat den sjunkande ekonomin genom att skjuta på materielinköp, strypa värnplikten och minska ambitionen att öva. Men det försämrade säkerhetsläget och behovet av nationellt försvar gjorde möjligheterna att pussla allt svårare. Försvarsmakten var nere på anorektisk nivå, med en stor investeringsskuld som hopade sig.

Försvarsbeslutet 2015 var, eller blev snabbt, underfinansierat. Inte bara för att gamla synder inte hade hanterats, ambitionerna var dessutom större än pengarna.

Skillnaderna mellan plan och verklighet vidgades dessutom fort när kostnadsökningen för FMV:s materielprojekt landade på cirka sju miljarder mer än den kostnadsuppräkningspolitiken räknat med.

Den minskade köpkraften fömde Försvarsmaktens planeringsreserv. Tillsammans med behovet av att, som militärt alliansfri, behålla den så kallade förmågebredden ledde det fram till att överplaneringen under en femårsperiod låg på runt 20 miljarder.

Utän nya anslag skulle en redan liten och begränsad försvarsmakt ha en förmåga som snabbt vek nedåt då materiel föll för åldersstrecket, detta samtidigt som riskerna i världen bara ökade.

DET MODERNA "SVARTA HÅLET" hade uppstått i den farligaste tiden på årtionden. Det var i det här läget som Statskontoret och Ekonomistyrningsverket kopplades in för att se över processerna.

När Försvarsmakten äskade pengar 2018 var det för att stoppa fallet efter 2020, öka krigs-

» ATT ETABLERA SIG I KRISTINEHAMN, FALUN, SOLLEFTEÅ OCH ÖSTERSUND KOSTAR BETYDLIGT MER ÄN ATT UTBILDA SAMMA VOLYMER KRIGSFÖRBAND PÅ BEFINTLIGA ORTER. «

Regementet i Sollefteå, som lades ner våren 2001, föreslås återupprättas under 2022 och nå full kraft under 2026 till 2030.

förbandens duglighet och hyvla ned "överplaneringen". Pengarna kom i den så kallade M- och KD-budgeten och bekräftades i Januariavtalet. Men samtidigt kom nästa "svarta hål", det som uppstod när Förvarsberedningen trodde att pengarna "låg fria" för deras planering, när de i själva verket hade använts för att åstadkomma just det som Förvarsmakten sagt i sitt äskande. Dessutom saknades värdesäkringen av tillskotten, vilket ökade gapet än mer.

Det här hanterades slutligen i en uppgörelse i augusti i år där regeringen, C och L kom överens om att skjuta till mer pengar under perioden fram till 2025 samt ha en avstämning 2023 om mer tillskott för perioden 2026 till 2030 för att kunna genomföra försvarsbeslutet i sin helhet.

Men vad är risken att (nya?) "svarta hål" ska uppstå, med följd att Förvarsmakten tvingas gå till regeringen och begära mer pengar, före 2025?

Svaret är att det är mindre risk idag än efter försvarsbeslutet 2015, om vi bortser från att säkerhetsläget just nu försämras snabbare än vad svensk politik hinner processa i försvarsbeslut.

Styrning och underlag har blivit mycket bättre konstaterade Ekonomistyrningsverket i sin senaste rapport om försvarsekonomin i november. Det gäller särskilt på materielsidan.

Däremot pekar utredningen på att samma sak inte har hänt med infrastrukturen. Här förstärker politikens beslut riskerna med fler nya orter i försvarsbeslutet. Att etablera sig i Kristinehamn, Falun, Sollefteå och Östersund kostar betydligt mer än att utbilda samma volymer krigsförband på befintliga orter.

Lägg därtill att Fortifikationsverket har avkastningskrav och ligger under finansdepartementet. Dessutom saknas en myndighetsinstruktion från regeringen om att stärka svensk totalförsvarsmåga. Istället jobbar Fortifikationsverket med korta investeringsplaner om fyra år.

PENGARNÄR BARA en del av riskerna med de nya orterna; personalrekrutering, bygglov och miljöförhållanden kan visa sig vara flaskhalsar som gör att leverans inte sker enligt plan.

En annan risk som politiken har skapat är att kostnadsuppräknningen bara är den generella, men försvarsprisindexet ökar snabbare. Det här försöker Förvarsmakten hantera genom att planera med en buffert. Men stora materielprojekt som får kraftiga fördyringar kan orsaka en stor undanträngningseffekt.

Förutom de steg som tagits för att skillnaden mellan försvarets verklighet och politikens karta ska minska så finns det mer att göra.

Ska Fortifikationsverket fortsätta att finnas

kvar, istället för att vara en fastighetsavdelning hos Förvarsmakten, så behöver det byta departement och få sin roll i totalförsvaret som portalparagraf i myndighetsinstruktionen. Kostnaderna för vidmakthållande av materiel måste också få ta plats. ESV rekommenderar i sin rapport att "regeringen från 2021 finansierar vidmakthållande med en anslagspost i enlighet med hemställan från Förvarsmakten".

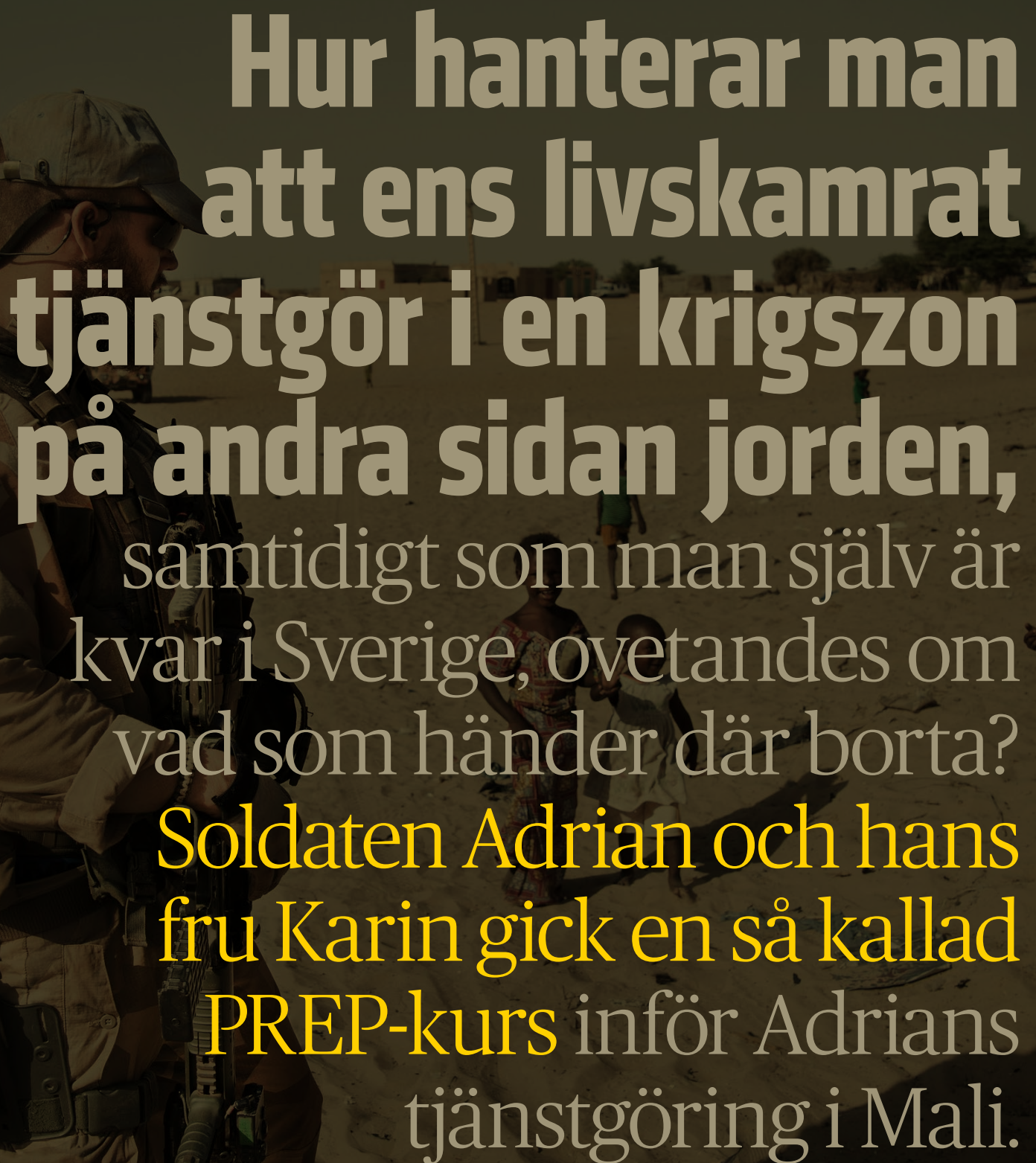
De stora materielprojekten behöver sin egen tydliga kostnadsram. Det vore ett steg mot den mer transparenta finländska modellen där flyg och fartyg anskaffas med separata budgettillskott.

Även om svarta hål är en olycklig metafor för något som varken är mystiskt eller oundvikligt så lär de fortsätta dyka upp i debatten varje gång ett underskott uppstår i budgeten, alldeles oavsett anledning. "Förvarsmaktens svarta hål" frestar rubrikmakare alltför mycket.

PATRIK OKSANEN är journalist, författare och senior fellow hos Frivärld.

Redaktör: Linda Sundgren

**Hur hanterar man
att ens livskamrat
tjänstgör i en krigszon
på andra sidan jorden,
samtidigt som man själv är
kvar i Sverige, ovetandes om
vad som händer där borta?
Soldaten Adrian och hans
fru Karin gick en så kallad
PREP-kurs inför Adrians
tjänstgöring i Mali.**

Nyligen har den svenska camp Nobel i Timbuktu avvecklats och det svenska styrkebidraget är nu fokuserat i Gao samt i huvudstaden Bamako.

D

et är 45 grader varmt när Adrian, 29 år, landar med flyget en tisdagseftermiddag i april på Bamakos flygplats i Mali. Luften är blöt och Försvarmaktens ökenuniform klibbar mot hans kropp.

– Det var skönt att äntligen vara på plats, hur konstigt det än kan låta, säger Adrian över en halvknackig telefonlinje från Mali när han tänker tillbaka på missionens första dag några månader tidigare.

Perioden innan avresan mot den sju månader långa insatsen bestod av intensiv träning och mycket förberedelser, både vid hemma-regementet i Skövde och på Livgardet i Stockholm.

SEDAN 2014 HAR Sverige deltagit i FN:s fredsbevarande insats i Mali. Även om den militära insatsen Minusma är en av FN:s farligaste och mest dödliga av alla FN-ledda insatser, kände sig Adrian lugn inombords och redo att få komma igång med arbetet. Han ingår i styrkan Mali 12, med placering i huvudstaden Bamako. Andra kollegor i styrkan har till uppgift att etablera en ny camp och ett nytt styrkebidrag i staden Gao i östra Mali.

På andra sidan jordklotet, i Karlstad, sitter Adrians fru Karin, 29 år, hemma i parets gemensamma lägenhet och pluggar. Det är termin tre på sjuksköterskeutbildningen. Det har nu gått över två veckor sedan hon skjutsade Adrian den där tidiga och blåsiga morgonen från Karlstad, till en av Försvarmaktens

» JAG VAR JU FÖRBEREDD PÅ DET HÄR, MEN DET VAR ÄNDÅ JÄTTEKONSTIGT.

Karin, anhörig

uppsamlingsplatser i Örebro. Hela Adrians trupp skulle då på grund av covid-19 sättas i karantän i två veckor innan de fick borda flyget till Mali.

– Vi sa hejdå flera gånger och jag vet inte vem av oss som grät mest, säger Karin.

Hon berättar att det var ett gemensamt beslut att Adrian skulle åka på insats. Hon är uppvuxen i en militärfamilj och berättar att hon kände sig lite extra stolt över Adrian och beslutet att han skulle åka till Mali kändes självklart.

– Jag var ju förberedd på det här, men det var ändå jättekostigt. När jag kom hem och såg jag hans kaffekopp som stod kvar på diskbänken, hans sov-t-shirt som låg där. Det låter jättedramatiskt men på ett sätt kändes det nästan som att han hade gått bort. Det blev så verkligt att vi nu skulle vara ifrån varandra under en väldigt lång period och det kändes så in i helvete tomt, säger Karin.

Våren har varit speciell för Karin och Adrian på grund av corona.

– Vi har tagit det här med att inte umgås med så många ganska seriöst, så vi har haft ganska mycket tid bara med varandra. Det är bara så tomt, och det är det fortfarande, säger Karin när vi pratar över telefon drygt två månader efter att Adrian åkt.

Adrian
Foto: Privat

Svensk trupp ute på patrullering inne i Timbuktu en dag i oktober 2016. En vecka tidigare sprängdes en självmordsbombare sig själv till döds en bit härifrån.

→ Den sista tiden hemma i Karlstad tillbringade paret ute i ett friluftsområde som de utforskade tillsammans. Karin säger att hon än i dag inte kan besöka den skogen. Det är för jobbigt.

DET FÖRSTA SOM Adrian slås av när han eskorteras – i eftermiddagsdiset som lagt sig över folkmyllret i Bamako – mot den svenska campen Midgård i utkanten av staden, är all smuts och allt skräp på marken.

– Folk lever i misär här. Det eldas sopor längs med vägkanten och folk bor i skjul mer eller mindre. Även om jag var förberedd så är det nog tio gånger värre än vad vi alla hade förväntat oss.

Det är inte Adrians första utlandsmission, men styrkan FS 27 som han tillhörde i Afghanistan 2014, var annorlunda, säger han.

– Det går inte att jämföra, hotbilden är så låg här i Bamako. Det känns nästan inte som att det pågår ett krig här och det är lätt att

Karin

Foto: Privat

» JAG ÄR INTE OROLIG, MEN JAG FÖRSTÅR ATT MAN KAN VARA DET HEMMA NÄR MAN INTE VET HUR DET SER UT.

Adrian, soldat

glömma att man är i ett krigshärjat land där FN gått in av en anledning.

Under sommaren utbröt våldsamma protester i Bamako. I juli döddes minst sju demonstranter i vad som beskrivs som de häftigaste regimkritiska protesterna på många år, enligt TT. Demonstranterna ansåg att (den nu förra) presidenten, Ibrahim Boubacar Keïta, misslyckats med att tackla ekonomiska och säkerhetspolitiska problem i Mali och i augusti utfördes en statskupp av Fama (maliska armén). Keïta greps då och några dagar senare meddelade han sin och regeringens avgång samtidigt som militärjuntan tog över makten i landet. Grannländer har krävt ett återställande av civilt styre och ett val inom tolv månader. Sverige har valt att frysa en stor del av biståndet till Mali tills vidare. I november beskrivs situationen med att få till en ny regering i landet fortfarande som spänd, enligt den franska tidningen Le Monde.

– Jag har varit ärlig mot Karin om läget inne i stan. Jag är inte orolig, men jag förstår att man kan vara det hemma när man inte vet hur det ser ut, säger Adrian.

Även om hans arbetsuppgifter påverkats av coronaläget och situationen i centrala Bamako – som hindrar mycket av styrkans arbete utanför campen – håller de sig sysselsatta. Han säger att även hjärnan är i ständig bearbetning med allt nytt som ska tas in och göras.

– Jag tror att det är lättare att vara den som åker iväg än att vara den som är hemma. Man lämnar ju allt till den andra att hålla koll på. Det enda jag behöver göra är att lösa min uppgift här på plats. Inte handla, inte betala räkningar. Man lever väldigt olika liv, säger han och tystnar ett ögonblick innan han fortsätter:

– Det är mycket som ska göras och det är först senare det kommer ikapp en att man saknar livet och personer hemma i Sverige.

Under Adrians första vecka i Bamako skickade han ett gäng bilder till Karin.

– De hade varit ute och åkt så jag fick bilder på hur det ser ut i Bamako, hur han skulle bo, på den lilla puppan där han sover, hur campen ser ut och vilken utrustning han har, säger Karin.

Bilderna gjorde att Karin fick en bättre förståelse för hur situationen är för Adrian. Men vissa saker är ändå svåra att relatera till, berättar hon. Särskilt när media rapporterar om oroligheter i landet och hur sådant upplevs eller påverkar svenskarna på plats.

– Jag kan inte bara ringa honom och fråga hur det är utan det är ju alltid på hans villkor när det går att ringa och prata. Ibland strular telefonerna också, så det är ju helt klart speciellt.

Är det något särskilt som du oroar dig över med hans utlandstjänstgöring?

– Det är ofta som han har sagt, efter insatsen i Afghanistan, att till exempel vissa dofter kastar honom tillbaka dit och till händelser där. Det är sådant som säkert kommer följa med Adrian hem från Mali också. Sådant är ju svårare att relatera till, trots att vi pratar jättemycket om allt.

NÄR ADRIAN BLEV schemalagd för utlandstjänstgöringen i Mali anmälde de sig till en av Försvarsmaktens kurser, en så kallad PREP-kurs (Preparation and Relationship Education Program). Den anordnas av Svenska Soldathemsförbundet och riktar sig till par där ena eller båda har anknytning till Försvarsmakten som nuvarande eller tidigare anställd i samband med utlandstjänstgöring.

Adrian tillhör en av dem som under sommaren fick besked om inställd leave. En till-

Konflikten i Mali

Konflikten i Mali blossade upp under 2012 när folkgruppen tuareger gjorde uppror mot den sittande regeringsarmén. De ville skapa en självständig stat av norra Mali. Rebellgrupper formades och allierade sig med terrornätverk som al-Qaida i islamiska Maghreb (AQIM) som anföll städerna Timbuktu, Gao och Ber i norra Mali. Städerna kom sedan under kontroll av AQIM.

fällig hemresa var inte möjlig på grund av corona. Men i sista sekund ändrades beslutet och lagom till deras bröllopsdag, efter tre månader i Mali, fick han äntligen komma hem till Karlstad.

– Det känns som att man halvvägs in i missionen har en liten dipp så en leave är välbehövligt. Man behöver ett avbrott när man bor och jobbar på samma ställe som sina kollegor dag in och dag ut, säger Adrian.

Huruvida PREP-kursen, som han och Karin gick, har hjälpt dem som par, vet han inte riktigt men han berättar att kursen åtminstone har förändrat hans tankesätt.

– Den handlade inte alls bara om mitt jobb utan mycket om kommunikation och inse att bara för att man varit ihop ett tag är man två olika individer som är uppvuxna i olika familjer och där vi kommunicerar olika. På kursen fick vi prata och lyssna på neutral mark.

Även Karin beskriver kursen som en ögonöppnare.

– Jag var lite skeptisk till den först, men det var tack vare kursen som jag förstått hur jag är och varför Adrian är som han är. Man kanske tror att man känner någon efter att ha varit ihop i sex år, men nej. Kursen har gjort att det har funkat bättre mellan oss, säger hon.

Adrian berättar att man oundvikligen kommer in på samtalsämnen om varandras anhöriga när man bor och jobbat ihop 24 timmar om dygnet. Men hans uppfattning är att få av hans kollegor har sökt stöd genom Försvarsmakten, och minst en kollega har brutit med sin partner under missionens gång, säger han.

– Jag försöker uppmana mina kollegor att de ska prata om hur det är med sina anhöriga och jag märker att många är nyfikna och frågar om kursen. Jag rekommenderar verkligen alla att gå en sådan oavsett om man haft det jobbigt eller inte. Det är ju ingen lätt grej att åka utomlands.

Ibland kan Adrian ringa videosamtal från Mali till Karin i Sverige, men oftast är campens fasta telefonlinje ett säkrare kort.

Foto: Privat

Ett av hoten i Mali är IED:er (hemmagjorda sprängladdningar) som ligger nedgrävda i marken. Patrullering i ett landskap fullt av sand och utan vägar tar därför lång tid. Den militära personalen kan tillbringa flera dygn i öknerna, utan möjlighet att höra av sig till sina anhöriga.

Foto: Privat

Så jobbar Försvarmakten för ett bättre veteran- och anhörigstöd

Försvarmakten har haft över 110 000 befattningar på internationella militära insatser mellan 1953 och augusti i år, enligt statistik från Försvarmakten. Befattningarna har bemannats av totalt 66 830 personer.

Anhörigfrågan har Försvarmakten jobbat med sedan 1990-talet, berättar Maria Permatz, stabsofficer vid Försvarmaktens Veterancentrum. Som exempel nämner hon lagen om utlandsstyrkan inom Försvarmakten som blev gällande 1999 och som innefattade en retroaktivitet från 1992 om skador vid militär utlandstjänst.

Det dröjde dock till 2010 innan man formellt förstärkte anhörigarbetet genom en ny lag (Lag om Försvarmaktens personal vid internationella militära insatser). I och med den fick Försvarmakten ett lagstadgat uppföljningsansvar av personal i utlandstjänst genom att ge stöd och hjälp till den enskilde och dennes anhöriga. Lagen ligger även till grund för att man i dag möjliggjort ett upprättande av förebyggande eller preventiva kurser för veteraner och anhöriga.

– Vi har ett femårigt aktivt uppföljningsansvar, vilket innebär att

vi som arbetsgivare kontaktar den anställde under fem år efter genomförd insats. Det utredande arbetet är ett livslångt ansvar, säger Maria Permatz.

Varför dröjde det till 2010 för Försvarmakten att utöka stödet för veteraner?

– Försvarmakten hade redan innan 2010 identifierat behovet av anhörigstöd. Alla påverkas av en utlandsmission, både anställda och anhöriga. Sedan 2004 skickas exempelvis informationsbrev till anhöriga, säger hon och fortsätter:

– Men 2010 började ett mer strukturerat arbete där Försvarmakten startade ett projekt med fackliga organisationer, Soldathemsförbundet, Sveriges veteranförbund och Invidzonen. Projektgruppen skrev information om anhörigstöd, tog fram informationspaket och fick igång det lokala anhörigarbetet.

OFFICERSFÖRBUNDET HAR i många år drivit frågan om att stödet till veteraner och anhöriga måste bli bättre. 2008 kom Officersför-

bundet ut med rapporten ”Hela familjen gör utlandstjänst” som lyfte fram frågeställningen kring hur familjer till officerare och soldater i utlandsstyrkan mår och hur familjerna påverkas av Sveriges internationella åtaganden. Vid denna tid var frågan relativt outforskad och endast ett fåtal kvalitativa undersökningar hade gjorts i Sverige. Officersförbundet lät Synovate (i dag Ipsos) intervjua drygt 900 personer, som någon gång under de senaste åren haft en anhörig, som gjort utlandstjänst. Undersökning visade bland annat att utlandstjänstgöringen innebär både fysiska och psykiska påfrestningar för de anhöriga hemma i Sverige.

”Både regeringen och Försvarsmakten har all anledning att läsa vår rapport och granska våra slutsatser. Utlandstjänsten är, som vi ser det, inte enbart en angelägenhet för den enskilde soldaten eller officeren, utan något som påverkar hela familjen”, skrev Lars Fresker, Officersförbundets förbundsordförande, i inledningen.

2007 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att utforma förslag till en svensk veteranpolitik, som skulle innefatta ansvaret för personalen före, under och efter internationella militära insatser. Veteransoldatutredningen lämnade i oktober 2008 sitt slutbetänkande.

– Flera av slutsatserna och förslagen i Officersförbundets utredning fick politiskt gehör och kom med i Veteransoldatutredningen, säger Peter Löfvendahl, Officersförbundets förbundsordförande.

IDAG ERBJUDER Försvarsmakten stöd till veteraner och anhöriga via en rad aktörer (se faktaruta). De anställda har även återträffar efter genomförd utlandstjänstgöring med möjlighet till samtalsstöd. På organisationsnivå finns även samordnare som jobbar lokalt runt om i landet. De anordnar bland annat anhörigträffar innan, under och efter en insats.

En av de viktigaste målsättningarna som Försvarsmakten har är att informera i ett tidigt skede för att på så sätt underlätta förståelse och kommunikationen mellan den anställde och anhöriga. Gemensam kommunikation, förberedelse och planering är en framgång för att insatsen ska lyckas, både hemma och borta, menar Maria Permatz.

– Att information kommer tidigt är jätteviktigt, det skapar förutsättningar för alla att förbereda sig på vad som händer, säger hon och tillägger:

– Vårt anhörigarbete utvecklas kontinuerligt. Vi lär oss under tidens gång, både av tjänstgörande och anhöriga.

Peter Löfvendahl

→ Nyckel till en stabilare relation

Svenska soldathemsförbundet erbjuder stöd till veteraner och deras anhöriga. Konceptet, som utgår från kurser inom den amerikanska armén, har blivit efterfrågat även i Sverige, enligt Karina Jensen, förbundets PREP-ansvarig.

Som anställd, veteran, par eller anhörig kan man före, under eller efter en internationell militär insats påverkas på ett sådant sätt att man behöver prata med någon om det. Som komplement till samhällets ordinarie stöd kan Svenska soldathemsförbundet förmedla kontakt till legitimerade terapeuter, psykologer, familjerådgivare eller andra samtalsstödjare.

– Det är ingen gräns för hur långt efter en insats man kan få stöd. Det är kostnadsfritt och vi har tystnadsplikt, säger Karin Jensen på

soldathemsförbundet, som är en av sex medarbetare som turas om att bemanna stödtelefonen.

– Man är alltid välkommen att kontakta oss, om stort eller smått.

Soldathemsförbundet anordnar också på uppdrag av Försvarsmakten så kallade PREP-kurser

för veteraner och deras anhöriga. PREP står för Preparation and Relationship Education och bygger på forskning gjord i USA. PREP-kursen används även av den amerikanska försvarsmakten som erbjuder kursen till sina par.

I EN AMERIKANSK undersökning som gjordes under en femårsperiod under senare delen av 1990-talet erbjöds 25 par i åldrarna 18 till 32 år att genomgå PREP-kursen. Även 50 par deltog i undersökningen som en kontrollgrupp. Resultatet visade att PREP-paren var mer nöjda med relationen och hade lägre problemintensitet än kontrollgruppens par. De var även mer nöjda med sitt sexliv och

» DET ÄR INGEN GRÄNS FÖR HUR LÅNGT EFTER EN INSATS MAN KAN FÅ STÖD.

Karina Jensen på Svenska soldathemsförbundet

Fördjupning: Anhörig- och veteranverksamhet

→ de hade mindre negativ kommunikation än kontrollgruppens efter tre år. PREP-paren rapporterade även färre fall av våld inom förhållandet än de övriga efter fem år och färre av paren bröt upp före giftermålet, jämfört med kontrollgruppens par.

Karina Jensen

DEN SVENSKA VARIANTEN av PREP-kursen som Soldathemsförbundet har utvecklat är lik den amerikanska. Kurserna hålls i en trevlig miljö på en gård på landet, där paren bor över en kurshelg. Med tillstånd av Sensus studieförbund (som äger PREP-konceptet i Sverige) fokuserar Svenska Soldathemsförbundet specifikt på de utmaningar man som par kan ställas inför kopplat till internationell militär insats. Passet är erfarenhetsbaserat och enligt Karina Jensen är det uppskattat då det kan bidra till att minska den stress och oro som en del par berättar om att de upplevt.

Kurserna vänder sig i första hand till personal som är på väg ut i internationell militär insats och deras partners.

Karina Jensen administrerar och planerar kurserna här i Sverige tillsammans med Försvarsmakten.

– Det känns oerhört inspirerande att få jobba med kurserna, de är väldigt efterfrågade. Vi ser i utvärderingarna att deltagarna är mycket nöjda och verkligen upplever att man som par får konkreta verktyg för sin kommunikation, säger Karina Jensen.

En vanlig anledning till att personer anmäler sig till kursen är att anhöriga upplever det tungt inför insats och efter hemkomst, samt för att få hjälp att hitta tillbaka till varandra, berättar Karina Jensen.

– Vi har till exempel hjälpt de som kommit hem från Bosnien som varit med om väldigt tunga händelser och som behöver stöd i dag för sådant som hände då, när vårt stöd inte fanns.

ÅRLIGEN ANORDNAS CIRKA 15 PREP-kurser lokaliserade runt om i landet. Kurserna är kostnadsfria och enligt Karina Jensen betalar man endast för kursmaterialet, vilket motsvarar 300 kronor per person.

Totalt har 1170 par gått den svenska varianten av PREP-kursen sedan starten 2009/2010 till och med augusti i år. 680 ärenden har registrerats för psykosocialt stöd hos soldathemsförbundet.

Om reportern

Annica Ögren, 33 år, är frilansande utrikesreporter. Hösten 2016 följde hon under en veckas tid det svenska förbandet i Timbuktu i norra Mali som inbäddad reporter. Syftet var bland annat att skildra den militära personalens tillvaro i FN:s farligaste insats. Resultatet finns att läsa i Expressen, magasinet Café, Svenska Dagbladet och tankesmedjan Frivärd.

FAKTA

Tips till dig som anhörig eller anställd

Tillvaron som anhörig kan vara olika, både mellan olika insatser men också behoven för olika individer. Karina Jensen på Svenska Soldathemsförbundet har själv tjänstgjort i Liberia och har elva utlandsmissioner i bagaget som anhörig. Här ger hon sina bästa tips inför en utlandstjänstgöring:

→ Förbered er så mycket som möjligt tillsammans med de närstående utifrån den egna situationen och de egna behoven. Lever man som partners och kanske har barn så kan det finnas mycket praktiskt att planera för, men också om förväntningar, hur man vill och kan kommunicera, eventuella ledigheter med mera.

→ Gå gärna en PREP-kurs tillsammans. Även föräldrar, syskon, barn och andra närstående till den som ska åka mår ofta bra av att förbereda sig inför insatsen och prata igenom ömsesidiga förväntningar.

→ Ta gärna stöd i all information och tips som finns digitalt på Försvarsmaktens eller någon av deras samarbetspartners hemsidor.

→ Dra inte ut på saker om du som anhörig känner att du behöver stöd kopplat till insatsen. Ring hellre en stödtelefon.

– Tillsammans kan vi komma fram till vilket slags stöd som kan vara aktuellt. Ibland vill man bara "prata av sig", någon kanske vill hitta ett kamratstöd. Ibland kan det vara så att man behöver få träffa en psykolog eller terapeut för att få verktyg att hantera sin situation, vilket vi på Svenska Soldathemsförbundet kan tillhandahålla kostnadsfritt upp till åtta samtal, säger Karina Jensen.

Om du är osäker på vem du som anhörig ska kontakta, hör av dig till någon av nämnda aktörer så får du hjälp att komma rätt. De ideella samarbetsorganisationerna har bra kunskap om varandras stöd och Försvarsmaktens anhörigstöd.

1170

par gått den svenska varianten av
PREP-kursen sedan starten 2009/2010

STÖD FÖR VETERANER OCH ANHÖRIGA

Svenska soldathemsförbundet

→ Förutom genom stödtelefon och möjlighet till professionellt samtalsstöd erbjuder Svenska soldathemsförbundet veterankortet för utlandsveteraner och tidigare försvarsmaktsanställda. Syftet med kortet är att behålla kontakten med Försvarsmakten även efter tjänstgöring. Kortet är även ett förmånskort i samarbete med olika företag. För mer information, besök www.veterankort.se. Även soldathemmen är en mötesplats på förbandsorterna.

www.soldathem.org
Stödtelefon: 070-570 99 91

Invidzonen

→ Nätverket Invidzonen finns till för anhöriga till personal i internationell tjänst med särskilt fokus på familjer. De anordnar exempelvis familjehelger där man kan träffa andra familjer i liknande situationer tillsammans med stödpersoner och föreläsningar. För barn erbjuds under dessa helger lek och andra aktiviteter tillsammans med barnledare. Föreningen drivs av frivilliga mentorer och volontärer som själva varit med om minst en insats på hemmaplan. Invidzonen har bland annat en chatt öppen vissa kvällar, ett forum på hemsidan, en tidning, podcast, ungdomsläger och lokala aktiviteter.

www.invidzonen.se
Anhörigtelefon: 076-166 33 17

Sveriges veteranförbund

→ Har som kärnverksamhet att upprätthålla den kamratskap som vuxit fram under missionerna genom kamratträffar som anordnas. Här finns en rad evenemang att engagera sig i och verksamheter att skänka pengar till. Tack vare bidrag från det så kallade Gula bandet, kan veteraner och deras familjer stöttas med kamratstöd och vid behov även med ekonomiskt stöd. Genom Sveriges veteranförbund kan man även exempelvis beställa boken "När jag lånar ut min mamma/pappa till landet osams" av utlandsveteranen och småbarnspappan Torbjörn Engelkes.

www.sverigesveteranforbund.se
Kamratstödtelefonen: 020-666 333

Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund

→ Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund (SMKR) bildades 1950 och organiserar alla kamrat- och veteranföreningar i Sverige och företräder dem inför Försvarsmakten och övriga delar av samhället. Sverige är indelat i åtta regioner med regionföreträdare. Vi samarbetar också med de nordiska kamrat- och veteranorganisationerna. Förbundet omfattar cirka 40 000 kamrater/veteraner. SMKR ger stöd till kamrater/veteraner och deras anhöriga i samverkan med Försvarsmakten och övriga ideella organisationer.

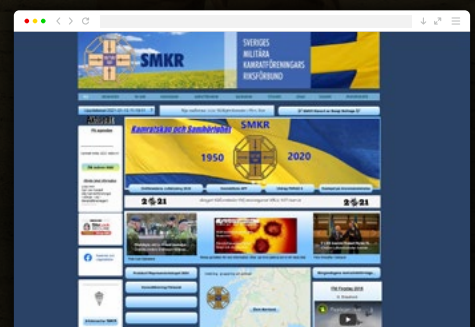
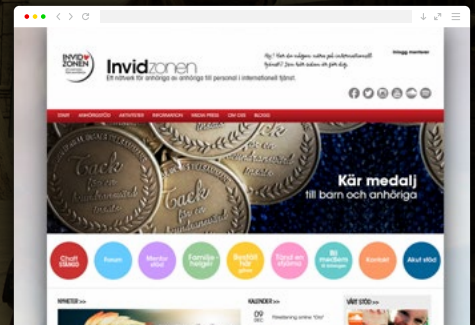
www.smkr.org

Officersförbundet

→ Officersförbundet har i många år drivit frågan om att stödet till veteraner och anhöriga måste bli bättre. 2008 kom Officersförbundet ut med rapporten "Hela familjen gör utlandstjänst", som finns att läsa på förbundets webbplats. I Officersförbundets medlemsförsäkring ingår gratis kvalificerat samtalsstöd.

"Det finns också flera fonder där officerare och deras anhöriga kan söka pengar. Bland annat finns Försvarets understödsnämnd, där officerare kan söka om bidrag till livsförbättrande åtgärder som inte täcks av socialförsäkringarna", säger Peter Löfvendahl, Officersförbundets förbundsdirektör

Andra tips på stöd finns även på Försvarsmaktens och nämnda organisationers hemsidor.

RÖS • EMP HPM • TEMPEST

Emp-tronic AB
Box 13060, 250 13 Helsingborg
042-23 50 60, info@emp-tronic.se
emp-tronic.se

- Nyckelfärdiga dämpade mäthallar.
- Rum för datasäkerhet med kontorsmiljö.
- Skärningsmaterial för egenmontage: Dörrar, fönster, absorberer, ferriter, filter, packningar, skärmväv.
- Förstärkare TWT och Solid state för radar, motmedel, kommunikation mm.
- Skärnade lådor/skåp för skydd.
- Avlyssningssäkra mötesrum.

Redo för nya utmaningar?

Vill du göra samhällsnytta och bidra till Sveriges oberoende i världen?

Vi erbjuder arbete i en kunskapsintensiv miljö där du får vara med och göra skillnad. Arbeta bland Sveriges skickligaste cyberexperter, utvecklare, analytiker och massa annat ovanligt – och helt vanligt.

På FRA arbetar vi med unika uppgifter – för Sveriges säkerhet och integritet.

➔ **Gå till fra.se/jobb för våra lediga tjänster**

Jolex

**– for all your
EMC, Thermal &
Sealing Solutions**

Jolex AB, +46 8 570 22985
mail@jolex.se, www.jolex.se

Besserwisser!

Eller kompetent...

Milso erbjuder Teknik-, Lednings- & IT-tjänster inom försvarsområdet. Våra uppdrag handlar om allt från Gripen, helikoptrar och telekrig till stridsfordon och materiel för markarenan.

Vi har plats för fler kompetenta kollegor!

Är du en av dem?
– Hör av dig!

Milso
Man in the loop solutions

Milso AB | 08 - 672 07 80 | info@milso.se | www.milso.se

Slutstycket

Ur Krigsarkivet,
Litteraturtips,
Krönika, Noterat

Ur Krigsarkivet Trädklättring

Västerås, 1897

Lättsammare exercis

➤ Fysiska övningar liksom exercis är ju bekanta inslag i den militära utbildningen. Men mer sällan förekommer kanske trädklättring. Här ser vi i alla fall ett sådant exempel. Fotografiet är taget 1897 och det är soldater och befäl tillhörande Västmanlands regemente som klättrat upp i tallen. Och ser vi efter noga är det nog ingen fysisk övning som äger rum. Nej, de muntra männen har nog klättrat upp för att roa sig och den tillresta fotografen.

Källa: Krigsarkivet, Gruppfotosamlingen, Västmanlands regemente.
Fotograf: Amanda Wallin

Plutonchefen: Att läsa förbereder oss för kriget

Läsandet är ett viktigt sätt att förbereda sig för den väpnade striden - och bidrar till en bredare syn på den militära professionen. Det menar löjtnant Andreas Braw, som vill att litteraturen ska spela en större och viktigare roll i Försvarsmakten än vad den gör i dag.

TEXT: Josefine Owetz FOTO: Johan Alp

slutet av 1980-talet startade general Al Gray, som då var marinkårchef i USA, Commandant's Reading List. Det är en lista över böcker som officerare och soldater i marinkåren förväntas läsa. Liknande litteraturlistor finns inom amerikanska armén, flottan och flygvapnet.

– När nya försvarsgrenschefer tillträder sätter de ihop en egen lista och förväntar sig att deras underställda läser åtminstone ett par böcker på listan. De vill skapa diskussioner och en lärande

organisation, säger löjtnant Andreas Braw.

Han är plutonchef på I3:e säkerhetsbataljonen och har en bakgrund på bland annat luftburna bataljonen på K 3. När vi träffas i slutet av november har det gått några veckor sedan han offentligt lyfte behovet av läsning i Försvarsmakten. Det började med att han, för att själv få lästips, publicerade en fråga på Twitter som löd "Om du fick välja en bok som alla officerare i armén borde läsa, vilken skulle det vara?"

– Frågan väckte mycket engagemang och jag fick många förslag. Jag slogs av att det vore en bra idé om vi i Försvarsmakten också skulle läsa samma böcker.

ANDREAS BRAW HAR arbetat i Försvarsmakten i 10 år, varav sex år som officer, och han menar att det i dag saknas förväntningar på att den militära personalen ska fortsätta att bilda sig. Det är något som bör ändras på, anser han.

– Vi behöver gemensamma intellektuella

ramar och referenspunkter bortom kurslitteratur, handböcker och reglementen. Det tror jag skulle skapa intressanta diskussioner om professionen, ledarskap, stridsteknik och moral. Det skulle göra oss vassare som organisation.

Han vill därför att Försvarsmakten ska ta fram listor på böcker som personalen förväntas läsa, som skildrar svåra moraliska dilemman, konflikter och krig. Genom litteraturen kan officerare dels vidga vyerna och lära sig om ledarskap och taktik, men också skapa en förstälse för andra kulturer och förbereda sig mentalt inför svåra etiska och moraliska utmaningar, menar Andreas Braw.

– Vi behöver läsa mer för att vara bättre rustade inför strid. Om vi tar kärnan i professionen, väpnad strid. Det vi ytterst ska göra är det mest extrema man kan göra: att med dödligt våld försvara sitt land. Det behöver man nog tänka lite på innan det är dags

» **Vi behöver gemensamma intellektuella ramar och referenspunkter bortom kurslitteratur, handböcker och reglementen.** «

Andreas tipsar:

I stålstormen
av Ernst Junger.
"Handlar om stridens verklighet på dess lägsta och mest primitiva nivå."

att göra det. Jag tror att det är viktigt att man tar del av andras erfarenheter för att kunna förbereda sig mentalt, säger han.

HANS EFTERLYSNING av lästips på Twitter ledde till ett inslag i Kulturnyheterna i SVT med rubriken "Plutonchefen: Inför obligatorisk läsning för svenska officerare".

– Vi vet inte om, hur eller när kriget kommer och vi har inga egna erfarenheter av det vi ska göra. Här borde litteraturen spela en stor roll, säger Andreas Braw i SVT-intervjun.

Därefter publicerade han en artikel om ämnet på Kungl. Krigsvetenskapsakademiens webbplats. Budskapet i både tv-inslaget och artikeln är tydligt: svensk militär personal behöver läsa fler böcker.

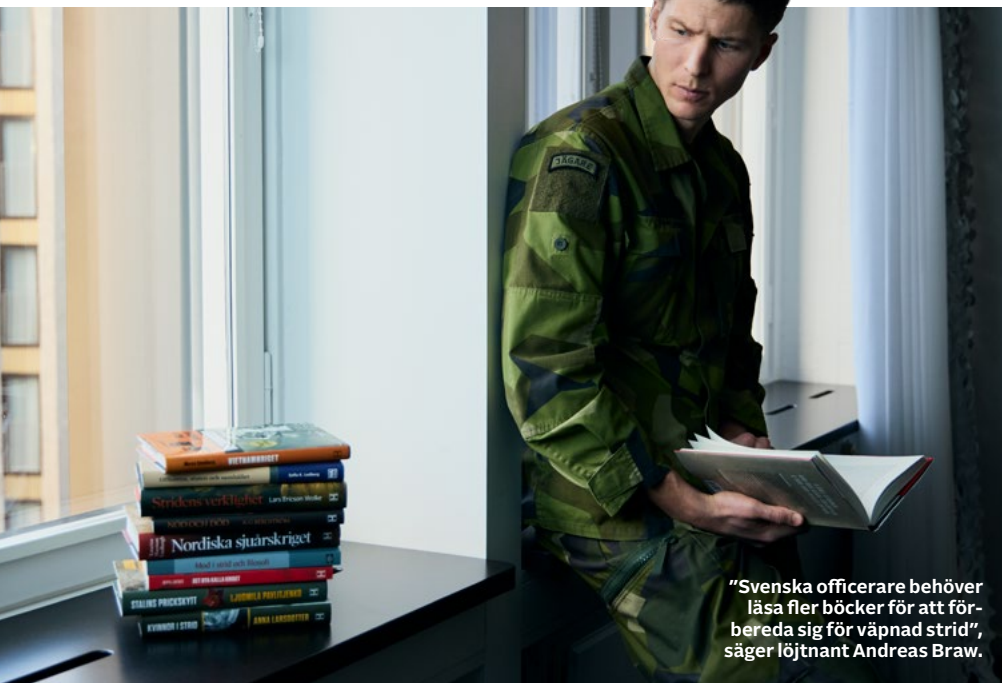
– Med hjälp av listorna skulle våra högsta chefer kulturellt kunna utveckla sina stridskrafter och lägga grunden för bra diskussioner på förbanden. Jag skulle till exempel vilja att arméchefen intellektuellt kalibrerade armén genom att säga: så länge jag är arméchef gäller denna lästlista och jag förväntar mig att alla officerare läser minst tre av de här böckerna i år.

Det finns förvisso lästistor redan i dag som flygvapenchefen och marinchefen har sammanställt, och även om Andreas Braw välkomnar dessa initiativ menar han att det som han efterlyser är en tydlig förväntan på att vissa böcker ska bli lästa av de anställda.

On killing
av Dave Grossman.
"Handlar om psykologin i att döda andra människor och vad det gör med människor och hur vi förhåller oss till döden."

I inlägget hos Krigsvetenskapsakademien skriver han: "Det är tydligt att det finns en känsla högre upp i organisationen för att litteratur är viktigt – det är, tror jag, viktigt att den känslan råder i hela organisationen. I nuläget tycks upp-

”Svenska officerare behöver läsa fler böcker för att förbereda sig för väpnad strid”, säger löjtnant Andreas Braw.

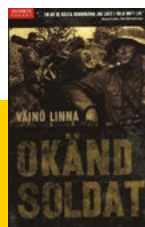
→ följningen av läsandet svag, och läsning är som något sker i mån av eget intresse. Något sådant hade vi som organisation aldrig tolererat när det gäller fysisk träning”.

UTÖVER INVÄNDNINGAR OM var man ska finna tiden att läsa i det dagliga arbetet, med administration, materieltjänst och andra uppgifter som åter upp tiden, har de allra flesta reaktionerna varit positiva, berättar Andreas Braw.

– Jag tror att många inser att det här nog är ett behov som vi har i dag. Vår gemensamma intellektuella referensram kan inte bara vara det som vi läste på officersutbildningen på Karlberg en gång i tiden. I dag uppfattar jag att det litterära utbytet i armén består av reglementena och vissa spänningsromaner som många läser, det är väldigt torftigt.

Som exempel lyfter han Lars Wilderängs populära romaner, och då ”Midvintermörker” och ”Mid-sommargryning” som brukar beskrivas som en militär action- och thrillerserie.

– Wilderängs böcker är de enda böckerna som jag varit med om att man kan prata om med människor i Försvarsmakten de

Okänd soldat av Väino Linna. ”Förmodligen den bästa bok jag läst. Den handlar om ledarskap och grupper av människor i krig.”

senaste åren. Det räcker inte menar jag.

Vad för typ av litteratur anser du att Försvarsmaktens personal bör läsa?

– Vi behöver läsa skildringar av strid från de som själva har upplevt det och vi behöver läsa historiska böcker för att sätta in vår egen tid i en kontext. Olika genrer tillsammans tror jag skulle hjälpa till att vidga perspektiven. Jag tror också att det skulle göra att vi blir mer kritiska till det vi själva håller på med.

Han lyfter fram den finländske författaren Väino Linnas klassiska roman ”Okänd soldat” om en finländsk kulsprutepluton under finska fortsättningskriget.

– I stort sett alla misstag som man kan göra som officer finns tydligt beskrivna i den boken. Det är misstag som jag själv har begått efter examen, trots att jag läst 15 högskolepoäng i ledarskap. Jag tror att många sådana fällor kan man undvika bara genom att läsa andra skildringar av ledarskap. Det går inte att bara läsa ledarskapsforskning.

Vad kan litteraturen ge Försvarsmakten tror du?

– Jag tror att den kan göra att vi lyfter blicken från det vi håller på med just nu. Läsandet ger en möjlighet att blicka utåt, bakåt och framåt och inte bara titta inåt hela tiden. Om man lyfter blicken från det som är här och nu får man en bättre helhetsbild och kan placera den lilla brickan som är jag, plutonchef i Försvarsmakten, och placera det i det större pusslet, som är norra Europas säkerhet. ●

ENKÄT:

Vilka två böcker tycker du att Försvarsmaktens personal bör läsa och varför?

Generalmajor Carl-Johan Edström, flygvapenchef

Måsen: Berättelsen om Jonathan Livingstons Seagull
Richard Bach

”Boken beskriver själva essensen i flygandet o upplevandet av den tredje dimensionen. Lättläst och inspirerande.”

Sveriges försvarspolitik, en antologi
Zebulon Carlander & Oscar Karlflo (red)

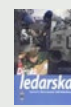
”Boken är en lättillgänglig och lättläst antologi över såväl Försvarsmaktens historiska utveckling, Sveriges militärstrategiska läge, styrningen av Försvaret och dess kopplingar till det civila försvaret. Den är inte minst aktuell med föreliggande utveckling av Sveriges militära förmåga inklusive anslagsförstärkningar.”

Flygvapenförvaltaren Ulrik Danielsson

Ett förlovat land
Barack Obama
”Första delen av hans memoarer. En intressant vinkling och insyn i USA:s politiska historia.v”

Direkt Ledarskap
Gerry Larsson och Kjell Kallenberg
”En klassiker och ett måste för alla som jobbar som chefer oavsett nivå och organisation.”

**Marinförvaltare
Anders Wiberg**

Turn the Ship Around!

L David Marquet

”Boken handlar om ledarskap. Hur man skapar ledare genom att ge ansvar/tillit istället för att bygga kontroll. Är också ett bra exempel på hur ett trebefälssystem kan fungera.”

Legacy

James Kerr

”En bra bok om ledarskap om vad som är hemligheten och nycklarna för att bygga/skapa framgångsrika lag och grupper.”

Kommandör Per Edling, chef för Tredje sjöstridsflottiljen

Jegerånden – å lede i fred, kris och krig

Norske försvarschefen

Eirik Kristoffersen.

”Bokens två första meningar säger allt: 'Kjernen i ledelsen er å få mennesker til å virke sammen for å oppnå best mulig resultat. Lederen må løse oppdrag i samarbeid med sine underordnede og samtidig ta vare på folkene sine.'”

Vår marin för ett tryggt Sverige och ett starkt Europa – marin strategi 2030

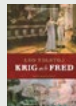
Konteramiral Odd Werin och kommandör Lars Wedin.

”Ibland är det svårt att förklara betydelsen av en stark marin, men i detta eleganta, kloka och framåttittande resonemang utgår författarna från något de kallar den marina dualismen. En sjöofficer är såväl sjöman som krigare precis som ett örlogsfartyg är konstruerat för att motstå såväl krigets som vådrets påverkan. Eftersom marinen

verkar över hela konfliktskalan börjar försvaret av Sverige till sjöss och redan i dag.”

Brigadgeneral Fredrik Ståhlberg, vicerektor på Försvarshögskolan

Krig och Fred

Leo Tolstoj

”En klassiker som beskriver både

den ryska samtiden under Napoleonkrigen och ett antal människoöden. Det kan uppfattas pretentiöst att rekommendera denna bok men jag läser den för andra gången och boken är ett måste.”

1793

Niklas Natt och Dag

”Boken fångar Stockholm och de vedermodor som fanns under denna tid.”

”Det blev två böcker med historisk bakgrund. Att känna sin historia sätter perspektiv på nu och framtid.”

Överste Claes Isoz, chef för Norrbottens flygflottilj

Defeat into Victory

Field Marshal Viscount Slim

”Det är en självbiografisk skildring av Burma kampanjen under andra världskriget. Viscount Slim var chef för den brittiska armén som besegrade japanerna men ännu viktigare så var han en del av ledarskapet under tillbakadragandet från Burma då de själva blev besegrade. Boken ger en mycket insiktsfull beskrivning över hur det är att leda en armé under krig från operativ till taktisk men även stundom stridsteknisk nivå.”

Måsen: Berättelsen om Jonathan Livingston Seagull

Richard Bach

”En kort novell som handlar om en fiskmåsa som går sin egen väg och utmanar tingens ordning genom att pröva nya saker som ingen har gjort förut. Han får naturligtvis utstå en hel del håån för det han gör men han gör det ändå. Mycket tankvärt när vi nu alla står inför helt nya utmaningar i Försvarsmakten där gamla sätt att arbeta måste utmanas för att vi ska nå målet.”

Konteramiral Ewa Skoog Haslum, marinchef

Neptune's Inferno: The U.S. Navy at Guadalcanal

James D. Hornfischer

”Hela historien om de män som slogs ombord på jagare, kryssare och slagskepp i det smala och dödliga området ”Ironbottom Sound” norr om Salomonöarna. Sju betydande marina operationer inledda i augusti 1942 och där utgången varje gång var tveksam.”

Kriget har inget kvinnligt ansikte

Svetlana Aleksijevitj

”Nobelpristagaren

i litteratur 2015 låter krigets kvinnor komma till tals och ges den hjältestatus som rätteligen är deras. Den flerfaldigt prisbelönta boken bygger på hundratals djupintervjuer och ingår i författarens stora livsprojekt »Utopins röster«, ett unikt försök att beskriva den sovjetiska erfarenheten utifrån den lilla människans perspektiv.”

Lästips från arméledningen

”Arméledningen vill inför den stundande julleddigheten ge tips på både försvarsmaktspublikationer och skönlitteratur. Temat för detta boktips är ledning och ledarskap, vårt samarbete med Finland samt tillväxt.”

Generalmajor Karl Engelbrektsson, arméchef:

Doktrin för gemensamma operationer

Försvarsmakten, 2020

Command, the Twenty-First-Century General

Anthony King

Brigadgeneral Laura Swaan Wrede, stf. arméchef:

Handbok Motståndaren

Försvarsmakten, 2021

Gustaf Mannerheim

Dag Sebastian Ahlander

Arméförvaltare Joacim Blomgren:

Handbok utbildningsetodik

Försvarsmakten, 2019

Dubbel effektiv – konsten att få mycket att bli mer genom att använda mindre

Martin Sköld

Fotnot: Micael Bydén, överbefälhavare, Jonas Haggren, chef för ledningsstaben, Michael Claesson, insatschef, och Lena Hallin, chef för Must, har blivit tillfrågade att delta i enkäten men har tackat nej.

Behov av en "arga snickaren" inom försvarspolitiken

D

ET NYA FÖRSVARSBESLUTET är en blandning av regionalpolitik och militära motiv säger försvarsminister Peter Hultqvist i en intervju i samband med ett besök i Sollefteå nyligen där ett arméregemente ska återupprättas. "Det här är ett beslut som får lokala effekter på sysselsättning och ekonomi" deklarerade försvarsministern.

Att etablera nya regementen i nedre Norrland, Dalarna och Värmland var däremot inget som prioriterades av Försvarsmakten när man lämnade in underlaget inför försvarsbeslutet. Det innebär att politikerna inte hört sammat expertmyndigheternas råd i den omfattning som de borde. Skulle man ha en motsvarande ordning vid styrning av rättsväsendet i Sverige skulle det rent hypotetiskt kunna jämföras med att Polisen begär ekonomiska medel för att anställa fler poliser i Malmö för att klara av att hantera en kraftigt ökad brottslighet. Men istället fattar politikerna beslut om att bygga en ny stor polisstation i Pajala för att skapa fler arbetstillfällen.

I SVERIGE HAR vi en demokratisk ordning där folkvalda politiker styr myndigheterna. Det är en god ordning vi ska värna om. Men samtidigt skiljer sig styrningen av Försvarsmakten jämfört med hur de flesta andra myndigheter styrs. När det gäller Försvarsmakten vill man ofta detaljstyra trots en komplex verksamhet där en majoritet av våra politiker ofta helt saknar relevant utbildning och kunskap inom området.

I arbetet med försvarsbeslutet har Försvarsmakten därför tagit fram underlag där man har gett politikerna det bästa militära rådet för vad som bör göras för att skapa ett starkt och trovärdigt försvar. Men här ansåg politikerna att de visste bättre och slog fast att "detta ska bli

arméns försvarsbeslut". Därmed blev det fokus på att etablera nya regementen trots att det är en evig sanning att man inte försvarar landet med kaserner. Men kommunalråden på de gamla garnisonsorterna gjorde givetvis vägen i kommunhusen och mobiliserade alla krafter för att påvisa att just deras kommun borde få ett nytt regemente.

FÖRSVARSMAKTEN BLIR NU anvisad att lägga stora pengar på att bygga nya kaserner på nya orter, innan man har lagat det läckande taket på

» När det gäller Försvarsmakten vill man ofta detaljstyra trots en komplex verksamhet där en majoritet av våra politiker ofta helt saknar relevant utbildning och kunskap inom området. «

befintlig organisation. Decennier av avveckling följt av svår underfinansiering har skapat förmågeluckor och ett omfattande omsättningsbehov av materiel inom samtliga försvarsgrenar. När politiken detaljstyr Försvarsmakten att etablera arméregementen på nya platser, och dessutom

rycker ut saker från helheten och trycker in annat man tycker är bra, så finns en överhängande risk att "operativ balans samt producerbarhet" äventyras. Två faktorer som Försvarsmakten har pekat ut som centrala när organisationen ska växlas upp.

I EN TID där omvärldsutvecklingen är dramatisk och där motståndaren växer både i förmåga och numerär så borde rimligtvis särintresset regionalpolitik läggas åt sidan. Allt fokus borde istället ligga på att placera pengarna där de gör mest nytta för att öka försvarsförmågan och bygga färdigt den organisation som redan finns för att kunna möta det försämrade säkerhetsläget vi har att hantera här och nu. Att prioritera en etablering av fler regementen i glesbygdskommuner och gamla garnisonsorter möter enligt min mening inte dagens hotbild på ett adekvat sätt.

Mot bakgrund av detta önskar jag att det fanns en "arga snickaren" inom försvarspolitiken som ifrågasätter när det saknas en hållbar plan, och som kräver att man måste slutföra det man påbörjat innan man kastar sig över nästa projekt. ●

Foto: Stefan Tell

Niklas Wiklund

Niklas Wiklund, är officer och försvarsskribent. Han har under närmare tio år drivit försvarsbloggen "Skipper"

TV-TIPS:

Vägen till stridspilot

➔ "VÄGEN TILL STRIDSPILOT" heter Försvarsmaktens nya YouTube-serie om utbildningen och yrket som stridspilot. I de avsnitt som släppts hittills får tittarna en unik inblick i pilotutbildningen och får följa de blivande stridspiloter på nära håll, från första flygpasset till flygexamen och vidare under grundläggande taktisk flygutbildning.

"Vill du veta hur vägen till att bli stridspilot ter sig? Vi har slängt ihop en relativt superbra webbserie där vi komprimerat 7 års utbildning till 2,5 h speltid. Syftet

är att ge en korrekt bild av yrket och slå håll på ett gäng myter, samt sänka tröskeln för er som tänkt söka men inte riktigt vågat eller fått tummen ur", skriver "Stridspiloterna" på Instagram om serien. Twitter ●

INSTAGRAM:

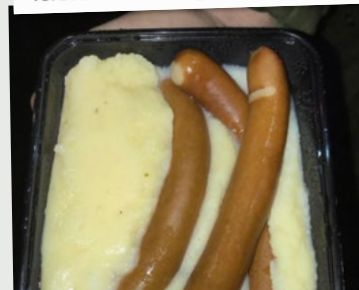

Gastronomiska upplevelser i kungens tjänst

● En hungrig armé vinner inga krig, det är sedan gammalt. I beskrivningen för kontot "Iso_som_fan" står det: "Här samlar vi bilder på utsökta måltider som göder våra soldater i den svenska armén. Direkt från en militärrestaurang nära dig". Och utsökt är det! Av det fullmatade flödet (ofta med korvrelaterade rätter) att döma kommer det in många matrapporter från förbanden ute i riket.

iso_som_fan Korv är något utav en favoriträtt bland rikets soldater, därav att det serveras ofta! Det är soldaternas önskemål och behov som ständigt prioriteras av våra försvarsrestauranger!

iso_som_fan Efter en hel dags anfallsstrid, vad passar då bättre än en stadig middag som fyller på alla energidepåer i kroppen? En utsökt måltid som inte lämnar något mer att önska!

iso_som_fan När signaltruppernas kadetter bedriver verksamhet i Skåne välkomnas dem på bästa sätt! Vad passar då bättre än en kvarting falukorv och härlig sås? Med en rätt som denna pekar restaurangens förtjänstometer på gränslös förtjänst.

LYSSNINGSTIPS:

Ing 2 startar podcast

Göta ingenjörregemente, Ing 2, i Eksjö har startat en podcast. "Försvarsberedd" heter den och beskrivs som "podcasten för dig som är intresserad av militär verksamhet i allmänhet men Göta ingenjörregementet och kvalificerade fältarbeten i synnerhet".

I premiäravsnittet som släpptes den 1 december intervjuas Jonas Larsson, bataljonchef, och han berättar om ingenjörtrupperna, förmågorna i stort och en del historik om truppslaget.

Podcasten produceras av Joon Lyberg, teknisk officer på regementet. Den finns att lyssna på där poddar finns.

»Att jag är kvinna är ju uppenbart, men jag tycker inte att det är något att göra affär av. Jag ser det som att kompetens inte hänger ihop med vilket kön man tillhör.«

Det säger marinchef konteramiral Ewa Skoog Haslum, som nyligen blev utsedd till "Årets inspirator" vid Framtidsgalan. Motiveringen löd "Hon är en individ som banar nya vägar och inspirerar fler kvinnor till en karriär i Försvarsmakten. Ewa visar att en kvinna kan ta sig till toppen i en av de mest mansdominerade organisationerna".

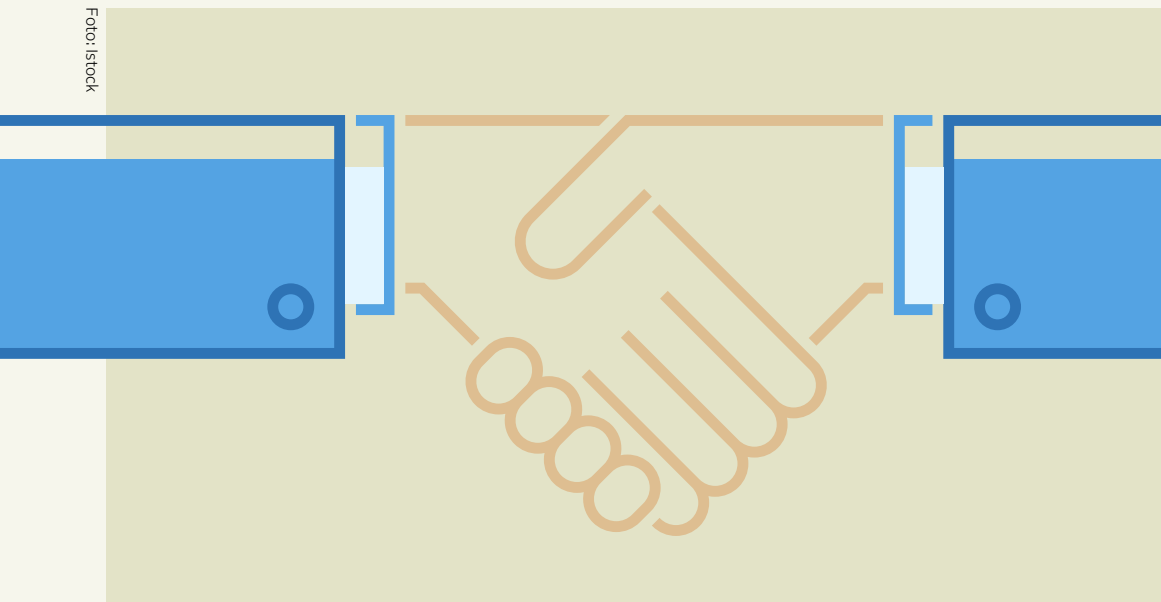

Stridsvärdeshöjande klappar i Boden

Det råder paketkaos och julstämning på Norrbottens regemente, I 19. I ett inlägg på Instagram skriver förbandet: "Postfacken har svämmats över av en strid ström med stora paket till våra värnpliktiga. Våra officerare har ställts inför en logistisk utmaning som saknar motstycke på regementet. Paketerna var för många och för stora för att rymmas i postfacken. Då kom en kreativ kompaniadjutant med den här lösningen till Norrlandsskyttekompaniet. Vi tackar för alla stridsvärdeshöjande paket under denna pandemi som gör att våra värnpliktiga inte får åka hem förrän till jul!". De tillägger att bilden bara visar en bråkdel av paketskölden till soldaterna.

Foton: iStock

Avtalsrörelsen

Nytt avtal för statlig sektor - löneökning i nivå med industrin

Officersförbundet har genom det gemensamma förhandlingsrådet OFR/S,P,O slutit ett nytt kollektivavtal med Arbetsgivarverket. Avtalet ger en löneökning i statlig sektor som motsvarar den inom industrin, och innebär att alla medlemmar får retroaktiv löneökning för de månader som avtalet sköts upp på grund av pandemin.

LARS FRESKER ordförande i Officersförbundet:

– Det har varit en viktig princip för oss att inte gå med på några sifferlösa avtal, därför har vi förhandlat fram en siffra för hur lönerna som lägst ska revideras.

Under avtalsperioden ska löne-

revision ske tre gånger om 1,8 procent och innehåller även den viktiga frågan om retroaktiv löneutbetalning från 1 oktober 2020.

Avtalet innehåller även en låglönesatsning som motsvarar den konstruktion som märket innehåller:

– För oss var det viktigt att få

med motsvarande konstruktion som övriga gällande låglönesatsningen då många av våra medlemmar har löner under 26 100 kr idag, säger Lars Fresker.

Avtalet är i nivå med Industriavtalet, som satt det så kallade märket, vilket innebär en löneökning på 5,4 procent över 3 år. Anställda i statlig sektor får nu samma löneutveckling som anställda i privata näringslivet.

»Det har varit en viktig princip för oss att inte gå med på några sifferlösa avtal.«

PARTERNA ÄR OCKSÅ överens om att gemensamt arbeta med arbetsmiljöfrågor på central nivå. Det är en mycket viktig fråga då arbetslivet idag går hårt åt de anställdas både fysiska och psykiska hälsa.

– Arbetsgivarverket har nu förbundit sig att fortsätta förhandla om anställningstrygghet för våra medlemmar, men vad vi kommer fram till är beroende av vilka politiska beslut som fattas, det återstår att se, säger Susanne Nyberg, som är förhandlingschef för OFR/O.

Avtalet rör även pension.

– Det är en stor framgång att Arbetsgivarverket bekräftar behovet av att utveckla pensionsavtalet utifrån vad som sker i samhället, säger Susanne Nyberg.

Förhandlingarna pågick till sent på kvällen den 30 november – samma dag det gamla avtalet löpte ut. Arbetsgivarverket drog till slut tillbaka de yrkanden de lagt som hade inneburit försämringar i exempelvis rätten till ledighet med lön för flytt och tentamen.

– Det var klokt och visar på en förståelse från Arbetsgivarverket för de särskilda omständigheterna som råder utifrån bland annat ett längre yrkesliv, säger Lars Fresker.

OFR/S,P,O HAREFTER nästan 10 års förhandlingar till sist fått genom kravet att sjukskrivna som är färdigrehabiliterade men inte kan gå tillbaka till sitt tidigare arbete ska få rätt till stöd från Trygghetsstiftelsen.

Nu fortsätter förhandlingarna på lokal nivå med Försvarsmakten och de andra försvarsmyndigheterna.

– Det kan nog bli tuffa tag där också men nu har vi ångan uppe och ska göra vårt yttersta för att det ska bli så bra som möjligt för våra medlemmar, säger Susanne Nyberg. ●

Glöm inte att följa oss i sociala medier för aktuell uppdatering kring vad som händer i förbundet.

Förbundets kurser

Som förtroendevald i Officersförbundet finns en rad möjligheter att fördjupa dina kunskaper. Besök officersforbundet.se/kurser och anmäl dig!

LOM

Du vet väl om att du kan söka medel för kompetensutveckling?

Sedan april i år gäller det nya avtalet om lokala omställningsmedel (LOM). Med några förändringar hoppas parterna att det ska bli enklare för anställda att kompetensutveckla sig.

AVTALET ÄR ett partsgemensamt samarbete mellan Försvarmakten och Officersförbundet, Försvarsförbundet, Saco och Seko. Det nya och gamla avtalet skiljer sig på några punkter. I det nya avtalet är det den anställda och chefen som ska komma överens och fatta beslut om en lämplig utbildning. Det kan röra sig om allt från ledarskapsutbildningar, praktiska utbildningar till teoretiska utbildningar i exempelvis språk. Förhoppningen är att det med färre parter inblandade ska bli enklare att antingen vidareutbilda sig eller välja en ny utbildning och yrke.

DET NYA AVTALET skiljer sig också från det gamla på så vis att det betonar att den anställda som

»Det finns ett ständigt behov av omställning av kompetens för att kunna följa med i samhällsutvecklingen.«

vill kompetensutveckla sig förhoppningsvis stannar inom Försvarmakten.

– Eftersom vi lever i en ständigt föränderlig värld ställer det krav på Försvarmakten vad gäller verksamhet, arbetssätt och kompetenser. Försvarmakten ska växa och vill behålla sina anställda och deras kompetens, säger Jan-Åke Johansson, koordinator för arbetet med avtalet och dess implementering.

Åtgärderna är tänkta att på lång sikt hjälpa till med omställning inom Försvarmakten.

– Det finns ett ständigt behov av omställning av kompetens för att kunna följa med i samhällsutvecklingen. Med de här pengarna kan vi partsgemensamt finna vägar för att våra med-

Foto: iStock

lemmar ska få möjlighet att bredda sin kompetens. Det är viktigt att komma ihåg att gränsdragningen mellan verksamhetsmedel och lokala omställningsmedel är den samma som tidigare, säger Mikael Kenttälä, ombudsman och Officersförbundets representant i arbetet.

MED FÖRÄNDRINGARNA i det nya avtalet hoppas parterna nå målsättningen – att ha en balans mellan intäkter och utgifter. Tidigare har intäkterna varit mer än utgifterna och kassakistan vuxit.

– Det finns inte ett självändamål med att ha en massa pengar som inte används. Här finns det bara möjligheter för våra medlemmar. Vi ligger långt framme i det här arbetet om man jämför med andra myndigheter men vi kan bli ännu bättre, säger Mikael Kenttälä.

Avtalet omfattar alla anställda i Försvarmakten som har haft sin anställning i minst ett år. ●

Förändrade försäkringspremier hos If 2021

DEN FÖRSTA JANUARI nästa år kommer priserna på medlemsförsäkringar hos If att öka. I dagarna har därför de medlemmar med försäkring hos If fått nya försäkringsbrev med information om vad prisökningen innebär.

De senaste åren har Officersförbundets medlemmar och försäkringstagare råkat ut för fler olycksfall och skadekostnaderna har därför ökat. Dessutom har det så kallade prisbasbeloppet, som ligger till grund för hur hög ersättningen ska bli, höjts. När prisbasbeloppet höjs gör även kostnaden för försäkringen det. Försäkringen är fortfarande prisvärd, det finns få likvärdiga försäkringar som ger ett sådant omfattande skydd vid insats i krigs- eller krigsliknande arbetsförhållanden som Officersförbundets medlemsförsäkring. Detta skydd gäller även vid så kallade risksporter, exempelvis bergsklättring och fallskärmschoppning, vilket få andra liknande försäkringar inkluderar. För mer information och frågor kontakta Ifs kundservice.

Hur kontaktar vi dig?

IBLAND KAN VI behöva nå dig. Så glöm inte att uppdatera dina kontaktuppgifter på officersforbundet.se. Du vet väl att du enkelt ändrar dina uppgifter på "mina sidor" på officersförbundet.se. Logga in med BankId och gör de ändringar som är aktuella. Ett tips: ange din privata e-postadress och telefonnummer som förstahandsalternativ. Eftersom förbundet inte är en del av myndigheten Försvarmakten finns risk att sådant vi skickar dig elektroniskt till en mil.se-adress inte alltid kommer fram. Glöm inte att uppdatera uppgiften om lön.

Porträttet

Utan alla de som engagerar sig och arbetar så hårt för våra medlemmar är Officersförbundet ingenting. Med "Porträttet" vill vi låta er lära känna dessa människor, vilka de är, och vad som får dem att engagera sig.

"Jag trodde inte jag skulle hamna där jag gjorde när jag började engagera mig fackligt, men det ena steget har lett till det andra. Det har varit väldigt stimulerande", säger Stefan Nilsson.

I arbetsmiljöns tjänst

Stefan Nilsson blev tidigt fackligt engagerad och upptäckte ett intresse för arbetsmiljöfrågor, men att det skulle leda honom hela vägen till att bli Försvarsmaktens centrala huvudskyddsombud var inte något som han kunde föreställa sig.

Text: Cecilia Gustafsson Foto: Magnus Laupa

I sin ungdom var Stefan med i Frivillig befälsungdom och visste redan då att han var intresserad av att fortsätta inom Försvarsmakten.

– När jag gick i sjätte klass sa jag att antingen blir jag militär eller musiker.

Han är ängelholmare sedan barnsben och även om den ursprungliga planen var att göra värnplikt inom armén blev det efter ett uppskov istället värnpliktstjänstgöring inom flyget hemma i Ängelholm. Han trivdes och fortsatte på Officershögskolan. När han var klar 1988 arbetade han först som markförsvarsofficer och sedan som räddningsle-

dare. Allt på skånska flygflottiljen, F 10.

– Jag hade en nybildad familj, statlig anställning och bodde nära min arbetsplats. Det var guld och gröna skogar, säger Stefan Nilsson och skrattar.

Under ett stormigt och långt fackligt årsmöte blev Stefan invald som ledamot i styrelsen. En kollega hade uppfattat ett visst intresse för fackliga frågor och ropade därför upp hans namn.

– Det var inte planerat, men jag sa inte heller nej.

SEDAN KOM EN tid med nedläggningar och nedskärningar inom Försvarsmakten och Stefan ställdes inför tuffa val. Han övervägde att börja arbeta i det civila, men kände trots allt att det inte var tillräckligt attraktivt.

– Det var dock lite som en spark i baken för då fick jag vidareutbilda mig till kapten för att börja arbeta som kurschef vid R3-skolan på Försvarsmaktens skolor i Halmstad.

Efter ett år i Halmstad blev han invald även i den styrelsen. Han var inte närvarande vid det konstituerande mötet och fick därmed ansvar för de frågor som ingen annan ville ha – nämligen arbetsmiljöfrågorna.

– Jag kom in på ett bananskal. Jag visste inte vad arbetsmiljöfrågorna innebar, men jag blev intresserad. Och jag gick några kurser som Officersförbundet arrangerade.

HAN BLEV EFTER några år först skyddsombud och sedan huvudskyddsombud. Under tiden var det nedskärningar och stora omvälvningar på Halmstadsskolorna som resulterade i att Stefan fick många frågor på sitt bord.

– Jag har alltid ansett att det måste finnas en balans mellan resurser och uppgifter. När man gör nedskärningar och expansioner ska man alltid göra riskbedömningar, men på den tiden fanns inte riktigt det tänket.

Under tiden fick han god kontakt med Pelle Avelin, dåvarande ombudsman på Officersförbundet, som delade hans intresse för arbetsmiljöfrågor. När en tjänst som ombudsman på förbundets kansli i Stockholm blev ledig var det Stefan som sökte och fick den.

– Det var spännande. Samma frågor som jag jobbat med lokalt fick jag då arbeta med centralt. Det gav nya perspektiv.

Efter två år skulle Stefan återvända till sin ordinarie tjänst, men fick ett

erbjudande om att åka till Afghanistan med FS 20. Han tackade ja.

– Det var första gången jag arbetade med ett arméförband. Det var intressant då förbandskulturerna vi kommer från skiljer oss åt, men vi skrattade mest åt det. Jag var nyfiken på om man kunde driva arbetsmiljöfrågor även under de omständigheterna. Det var intensivt och när kvällen kom var det ofta någon som knackade på dörren och ville prata.

Efter en sväng till som ombudsman på förbundet blev Stefan verksamhets säkerhetsofficer på Försvarets tekniska skola, men det gick bara ett halvår innan han 2014 blev vald till Försvarets centrala huvudskyddsombud. Det är fyra fackförbund, Officersförbundet, Försvarets förbundet, Saco och Seko, som han arbetat på uppdrag av. Han blev omvald igen 2017 och hade uppdraget sammanlagt i sex år innan han slutade den 1 november.

– Det roligaste är att jag rest och träffat personal i hela Försvaretsmakten. Ena veckan har jag tagit rygg på Säkerhetsinspektionen när de har varit ute på förbanden. Jag har fört dialog med alla – från soldat till förbandschef – om deras arbete, om balansen mellan uppgifter och resurser och om någonting skaver. Veckan efter har jag varit på Högkvarteret, suttit i samverkansmöten och träffat generaller. Då har jag kunnat ta exempel från veckan innan.

Stefan pausar innan han fortsätter:

– Det ligger i människans natur att man vill visa det posi-

tiva, men ibland måste man visa det negativa också. Det finns en tystnadskultur i Försvaretsmakten. Jag har som centralt huvudskyddsombud upplevt att jag haft möjlighet att säga mer vad jag tycker och tänker och samtidigt haft ett visst skydd, även om det inte varit bekvämt. Det har trots allt drivit mig.

Han anser att alla har rätt till en god arbetsmiljö, både chefer och medarbetare. Då är det viktigt att ha ett bra samarbete och att skyddsombud finns på plats.

– Jag tycker att vi medarbetare tillsammans har en skyldighet att göra allt för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att göra ett bra arbete. Någon måste kliva fram och bli talespersoner. För mig är detta att engagera sig. Chefen har ansvar men någon måste "slå i klockan" när något inte står rätt till. Många gånger är det vi medarbetare som ser var det skaver. Chefen hinner inte vara överallt. Som skyddsombud får du vara med och bidra till en bättre arbetsmiljö för alla.

Bland det svåraste med arbetet har enligt Stefan varit personärenden om kränkande särbehandling.

– Det har varit några personer som har kommit till mig och berättat om hur de upplevt kränkande särbehandling. Det har varit fruktansvärda historier. Jag har alltid lyssnat, men det tår på en. Jag har känt att om inte jag kan hjälpa dem så kan ingen hjälpa dem, samtidigt som det har varit svårt att få till verklig förändring och hjälp.

DET HAR FUNNITS delade meningar om vad det centrala huvudskyddsombudet ska ha för insyn och befogenheter. Det var en pågående konflikt som i slutet av Stefans tid som centralt huvudskyddsombud resulterade i ett nytt samverkansavtal med Försvaretsmakten och en ny organisation för skyddsombuden.

Under förbundsmötet 2020 fick Stefan en förtjänstmedalj för sina fackliga insatser.

– Jag är glad och stolt. Det känns som en form av erkännande på att det jag har gjort har uppskattats. Det känns också som en bekräftelse på de uppmanande ord och ryggdunkar jag ofta mötts av.

Nu återvänder Stefan till sin tidigare tjänst som verksamhets säkerhetsofficer på Försvarets tekniska skola, men bara för en kort tid då han blev vald till ersättare som huvudskyddsombud för armén. Ordinarie huvudskyddsombud genomför utlandstjänst i ett halvår.

– Det är bara för ett halvår och det är skönt att dra sig tillbaka. Vem vet vad som händer sedan? Jag tänker att de får säga var de behöver mig så går jag dit, säger han och skrattar. ●

Stefan Nilsson

Ålder: 57.

Fackliga uppdrag:

Styrelseledamot F 10, styrelseledamot Försvaretsmakten Halmstadsskolor, skyddsombud, huvudskyddsombud, ombudsman Officersförbundet, Försvaretsmakten centrala huvudskyddsombud.

Bakgrund i korthet:

Värnplikt 1985–1986, Officershögskolan 1986–1988, markförsvarsofficer, räddningsledare, kurschef på Försvaretsmakten Halmstadsskolor, ombudsman Officersförbundet, verksamhets säkerhetsofficer på Försvaretsmakten tekniska skola, Försvaretsmakten centrala huvudskyddsombud.

Familj: Gift. Fyra vuxna barn ("Alla utflugna, även om det inte känns så ibland för de hälsar på så mycket.")

Bor: I Ängelholm.

På fritiden: Spelar keyboard och synt. Och cyklar. ("Jag tycker om att cykla mig trött.")

OFFICERSFÖRBUNDET

Fråga förbundet

Här publicerar vi frågor som ni medlemmar har ställt till våra ombudsmän, där vi tror att svaren kan ha intresse för fler än frågeställaren.

Har du en fråga?

Maila våra experter:

kansliet@officersforbundet.se

Foto: iStock

Nya lönen dröjer ännu en tid

Avtalsrörelsen är ännu inte klar. Kan man säga när löneförhandlingarna är färdiga och den nya lönen betalas ut?

De centrala avtalen är nu underskrivna vilket ger förutsättningar för Officersförbundet att sätta sig ned i Rals-förhandlingar med Försvarsmakten. Det kommer ske löpande, så länge det behövs. I och med att vi nu centralt har satt en procentsats

till ett lägsta utfall och datum för retroaktivitet, har vi det som utgångspunkt i de fortsatta förhandlingarna. Det är osäkert i dagsläget när förhandlingarna med Försvarsmakten beräknas vara klara och därför är det svårt att säga när en första löneutbetalning kan väntas. Men när det väl är klart betalas den nya lönen ut retroaktivt från och med den 1 oktober 2020.

Olle Löfmark,
biträdande förhandlingschef

Ingen automatisk utbetalning av pensionen

Jag är officer som snart fyller 61 år och kommer därför gå i pension i närtid. Mellan 61-65 år vet jag att jag kommer ha en särskild "officerspension" på ca 70% av min slutlön. Men när jag sedan fyller 65 år, kommer då min tjänstepension i Kåpan och Kåpan Extra att börja betalas ut automatiskt?

Nej, den betalas inte ut automatiskt.

Från 1 oktober i år gäller nya regler för utbetalning av den premiebestämda tjänstepensionen (Kåpan Tjänste, Kåpan Extra och den individuella ålderspensionen).

Conny Jansson,
ombudsman

Du måste aktivt ansöka om att få dina premiebestämda tjänstepensionsdelar utbetalda. Ansökan skickas till den som förvaltar den aktuella premiebestämda tjänstepensionen, det vill säga förvaltaren Kåpan Pensioner för Kåpan Tjänste och Kåpan Extra.

Man brukar börja ta ut sin premiebestämda tjänstepension från 65 års ålder, som ett komplement till den allmänna pensionen. Det är dock möjligt att senare- eller tidigarelägga uttaget, dock med tidigast uttagsmöjlighet från 61 års ålder. Ett tidigt uttag av till exempel Kåpan (före 65 års ålder) kommer dock innebära en lägre total pension att leva på längre fram.

För Kåpan Tjänste och Kåpan Extra kan du välja livslång eller tidsbegränsad utbetalning, där i så fall 5 år är kortast utbetalningstid. För den individuella ålderspensionen (den valbara delen där du kan ha en annan förvaltare än Kåpan Pensioner) gäller också livslång eller tidsbegränsad utbetalningstid, men med 10 år som kortast möjliga utbetalningstid. När du har börjat ta ut din tjänstepension kan du inte ändra/stoppa utbetalningen. Det är därför klokt att du verkligen funderar över när och hur du vill ha din premiebestämda tjänstepension utbetald – så att pensionen kan ge ekonomiska förutsättningar för dig att leva det pensionärsliv du vill.

Kansliet:

Förbundsdirektör

Peter Löfvendahl
Arbete: 08-440 83 56
Mobil: 070-580 51 07
peter.lofvendahl@officersforbundet.se

Administrativt ansvarig:

Marie Eriksson

Ombudsmän:

Patrik Larsson, Conny Jansson,
Mikael Boox, Mikael Kenttälä,
Andreas Ek, Elina Meyer, Martin
Sachs

Medlemsservice:

Maria Jensfelt
Carina Viklund

Förhandlingschef:

Susanne Nyberg

Biträdande förhandlingschef:

Olle Löfmark

Kommunikationschef:

Jesper Tengroth

Kommunikatör:

Jennie Timgren
Cecilia Gustafsson

Officersförbundets förtroendevalda revisorer:

Hampe Klein, Per-Martin Sternevi

Adress:

Officersförbundet
Box 5338 102 47 Stockholm

Telefon: 08-440 83 30

Web: www.officersforbundet.se

E-post:

kansliet@officersforbundet.se

Vi försvarar det svenska försvaret

Vårt samhälle digitaliseras i allt snabbare takt och behovet av utökat skydd och större beredskap för samhällskritiska organisationer blir allt viktigare. Statliga myndigheter, organisationer och kommunala verksamheter med säkerhetsskyddad verksamhet skyddar sig bäst med svensk säkerhetsteknik.

TUTUS DATA är marknadsledande inom svensk kryptoteknik för skydd av Sveriges säkerhet. Vi utvecklar produkter som avancerade VPN-krypton, Sverige och EU:s säkraste smartphone

och krypteringsprogram med väldigt höga krav på säkerhet. Våra kunder finns inom försvarssektorn och alla organisationer med behov av en säkerhetsskyddad miljö.

Hur kan vi hjälpa dig?

För mer information om oss kontakta Mikael Andersson på mikael@tutus.se eller läs mer om oss på www.tutus.se

B Posttidning

Avs: Officersförbundet
Box 5338, 102 47 Stockholm

Vi stödjer

Rustar för framtiden

BAE SYSTEMS
PORT A4

Vi står redo att stödja Försvarsmaktens tillväxt och bidra till att öka Arméns förmåga i fält.

Sedan mitten av 1950-talet har Hägglunds varit en del av det svenska totalförsvaret, från Stridsvagn 74 via bandvagns- och stridsfordonsfamiljerna till pågående renovering av Stridsfordon 90 och leveranser av Granatkastarpansarbandvagn 90.

Behovet av svensk försvarsindustriell förmåga och försörjningssäkerhet ökar. Nu rustar vi för att vara beredda att understödja Arméns modernisering.

www.baesystems.com

BAE SYSTEMS